

ישראל מנחם גרינוואלד

חברת"ק קהלנו יוסף פאסא נ"פ

נס"ד

שלום וכמ"ס אל מע"כ ידידי הרב הגה"צ מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבר"ק ור"מ סערדאהעל

אחדשכ"ח, הנני בזה למלאות בקשתו לבוא בכתובים ע"ד העידוב שנתקן פה בשכונתנו ב"פ יצ"ו.

האמת, מה לי לכתוב בדבר שכ"ק אבא מארי זצ"ל כבר האריך בחשו' וען יוסף סי' קצ"ה לחוק ענין תיקון עירובין, וכתב דאף שהיו מן הגדולים שלא היו מהדרין לעשותו כדי שלא להביא עצמם בין מחלוקת הפוסקים, עכ"ז אנו ראינו לרבותינו זצ"ל שהיו משתדלין לעשות תיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול כיון שראו רבותינו שנכשלין באיסור הוצאת בשבת, ועיין שם מש"כ על כן לא הבנתי מעם הרבנים שרצין למנוע דבר זה בעיר ניו יארק מפעם שיוכל לגרום קלקול וחולל וקלות, הלא ראינו לרבותינו זצ"ל שלא היו חוששין לה.

וממשך אבא מארי זצ"ל שם בחשו', ע"ד החילוק שיש בין עירות שבאיראפא לעיר זה, דשם הי' בכל עיר רב או ב"ד קבוע וכו', אבל כאן בניו יארק דאין כאן ב"ד קבוע, אם יארע איזה שינוי יש לחוש דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא, אבל אם יבולין להוציא ג' רבנים ידאים ומבחקים הבקאים בהל' עירובין ומקבלין על עצמם להשגיח וההכרזה בכל בניו כנסיות של מחוז זה אם יצטרך, אינו רואה מעם למנוע מלעשות העירובין וכו', ואנשי מעשה ממילה יבינו דיש מקום להחמיר למי שאינו נחין לכך, כיון שאין ההיתר אליבא דכר"ע. [זה כתב על מאנהעמן שד' מבוסס על כמה וכמה קולות].

ועי"ש ובעוד כמה תשו' שאאמו"ד זצ"ל מאריך לבאר דאין לנו כאן רשות הרבים דאודייטא כלל. [ובפרט כן בשכונתנו, לאחר שנתברר דאיכא ג' מחצות שנעשו בידי אדם].

ומ"ש שם, שדבריו להלכה ולא למעשה, הדבר פשוט שכתב כן מרוב ענותנותו, כי לא רצה לסמוך רק ע"ע לחזו' בענין העידוב במאנהעמען, אבל מעולם לא זו מלחוק ולעודד את הפונים אליו בענין עשיית ותיקון עירובין גם כאן במדינתנו.

ומידי דברי בו, וזכר אוכזר כמה השתוקק אאמו"ד זצוק"ל ע"ד תיקון עירובין, ומרגלא בפומי' שדחו ורבו הגה"ק בעל קרן לדוד זצוק"ל מיד בשבתו על כסא הרבנות בק"ק סאממאר, דבר ראשון שעסק בו היה תיקון העירובין, וע"כ חזק אאמו"ד זצ"ל עשיית העירובין בשכונות החרדיות בברוקלין, ובסוף ימיו השתדל בעצמו בעשיית העירובין בוויילאמסבורג, ושלא אנו אחי הגדול שליט"א לסובב לבדוק את העירובין, יחד עם הגה"צ מהאליין שליט"א ועוד רבנים חשובים, ועכשיו שנתקן צורו הפתחים סביב שכונתנו ע"י הרד"ג שליט"א יחד עם עוד רבנים מובהקים, כדאי שזה הי' רצונו של כ"ק אבא מארי זצ"ל.

וע"כ הנני מצטרף כצידוסי דרבנן לחוק די עושי מצוה דרבים להציל רבים ממכשולי איסור הוצאה בשוגג, ובזכוון שמירת שבת קדשו נוסח לגאולה קרובה בב"א.

ועי' באחי עוה"ח יום ר' למדר שמות כ' שבת חש"ס לפ"ק

הכ' ישראל מנחם גרינוואלד

צבי היילפערן דומ"ץ דקהע"י ווען ב"פ

בס"ד

על דבר העירוב הנעשה פה בארא פארק, אקדמות מילין, לבי עלי דוי אך מענין של מצוה נתגלגל ל"ע מחלוקת הכוללת גז' בזיון חלול תלמידי חכמים { וכבר אמרו חז"ל (שבת קי"ט) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו } ואיסורים הללו של אותה דברים ולישה"ר וכו' לכו"ע הם מן העבירות החמורות מן התורה ואין שום דבר שיצדיק לעבוד עוונות פליליות האלו, אף לא גודל מצות עשיית עירוב ואף לא גודל מצות מחאה נגד העירוב. ולמהודי ולגוהר שלומים תן.

ובעיקר היתר מלטול ע"י העירוב הנעשה פה, הנה מתחילה התנגדו כמה רבנים לעשייתו, אבל עכשיו שכבר נעשה, הדבר פשוט לענ"ד שיש לסמוך עליו, ובתנאי שיהיה במקום מודה הוראה מובהק, דלא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל מקדמה דנא, ואדרבה בכמה דברים עדיפא מינייהו, וכבר כתב הגאון בית מאד (סי' שס"ד סי"ס ב') בענין עירוב דאסור להורות שום איסור לאחרים במה שנהגו ע"פ דעת הרבה מהראשונים והאחרונים, עכ"ד.

המפקקים בעירוב הנעשה פה מצד רה"ר דאודייתא, חוץ משאר הצדדים שיש להקל בוה, הלא הוגר לנו שכבר נתברר שבארא פארק מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשה בידי אדם בעומד מרובה על הפרוץ, ובכה"ג גם מן המחמירים מורים להקל כמ"ש נש"ת אחיעזר ח"ד.

ומה שמפקקים מצד שיש אנשים שאינם מסכימים להעירוב וצווחין ואומרים שהם אינם רוצים בזכות פת העירוב וכוה אוסרים הם על שאר בג"א, הנה לא ידוע לן אם באמת ישנם אנשים כזה, ואם אמנם נמצאים כאלה, אין אנו יודעים לסוף דעתם מאיזו מדה באו לידי כך להכשיל (לפי דעתם) כל הממלטלים ע"י העירוב, ועכ"פ לדינא כבר דנו קדמאי כבעין זה בדין מי שאינו מודה בעירוב, ואחרון אחרון חביב ראינו תשובת בנידון רידן מהרה"ג אב"ד קארלסבורג שליט"א אשר הגיף דיו בעים רוחו בכוחא דהיתירא.

ומה שמפקקים מצד שכבר יצא קול קורא מנאונים כדור שלפנינו לאסור העירוב, נראה שהם לא דנו על עירוב כזה כמו הנעשה היום עם כל דקדוקי וחומרי הלכה, נמצא שלא על חתיכה זו דנו הם, ובכה"ג פשיטא שיכולים המורים לפסוק היום מה שנראה להו (כמ"ש רשב"א חולין ג"ד ע"ב ולהלכה ברמ"א יו"ד רמ"ד סעי' ל"א), ומה עוד שעכשיו נתברר שהמקום מוקף מג' צדדים בנחיצה הנעשות ע"י אדם, בכה"ג אמרינן אי הוה שמיע להו הוה הדרו בהו (ע"י רמ"א חו"מ סי' כה ס"ם ד').

תבוא לדינא דמותר למלטל ע"י העירוב הנעשה עכשיו, והחוששים לדעת רבם, ואומרים שאסרו הדבר למגדר מילתא, יחושו ויהמירו לעצמם.

הנה ידוע דעת המשנ"ב (סי' שס"ב סק"ח) לבני עירוב הנעשה ע"י צורת הפתח, רכל בעל נפש יחמיר לעצמו, אמנם יש לספק ברעתו כשיש עוד סניף להקל כגון בנידון רידן שמוקף מחיצות, אולי בכה"ג גם בעל נפש אין צריך להחמיר, אמנם ידוע שקשיו מאד בעירוב לצאת כל הדיעות והחומרות של כל הפוסקים, (ונזכיר קצתם - אולי אינו מועיל ההיקף של ג' צדדים מה"ת כשיש בתוכו פירצה של י' אמות לדעת המשנ"ב אוסרות מה"ת, וגם לדעת משנ"ב אולי לי' היתר של החו"א המחיצה של עומד מרובה מועלת לדה"ר, וגם דעת הרה"ג בעל דברי יציב שאותם שאינם מסכימים אוסרים לאתריים). ולכן ג"ל דבעל נפש דתצה להחמיר יש מקום לחומרתו ושוב לו שיתנה בפירוש שאינו מקבל עליו החומרה רק בלי נדר כרי שאם יצטרך בעתיד להקל לא יתא בהנהגתו חשש נדר.

וזהו מה שנראה לענ"ד. והרינו מוסר מודעה שכתבתי רק כדי להרכות כבוד שמים בקיום מצות השי"ת, ולכן כל מי שיהיו לודפים בענין העירוב דברים שיש בתוכם איזה ולזול אפילו קל נגד כל בן ישראל, הרינו אוסר לו להצטרף דברי אצל דבריו, כי כתבתי רק לכבוד שמים ולא להיפוך ח"ו. והאמת השלום אהבו.

אור ליום ר' לסדר ויחי תש"ם

צבי היילפערן
דומ"ץ דקהע"י ווען ב"פ

בן ציון הכהן שמראסמער

דום"ק דק"ק נייטרא כ.פ.

בעזיה"ת

למען אחי ורעי אדברה נא.

התמהמהתי ולא חשתי לבוא על החתום בענין העירוב שבשכונתנו, כארא פארק יצ"ו, כי מורע אהרן קאתינא, ומחובתנו להיות אוהב שלום ודודף שלום, על כן דרפתי ודמקתי על דלתי הרבנים הגאונים שליט"א העוסקים בענין העירוב, האוסרים והמתירים, שיבואו לידי איזה פשרה, לא פשרה כיצד לחוות דעתם כהלכה, כי בזה לא שייך פשרה, אלא באופנים אחרים, שאין כאן המקום לפרטם. אמנם לצערי, לעת עתה לא עלתה בידי, מ"ם לא אומר נואש, ועת לכל חפץ בעזיה"ת.

ועל של עתה כאחי, כי אם אמנם אני איני מהמפקחים על העירוב, וגם לא מוועד הרבנים על העירוב, מ"ם כאחי בשורות אלו להודיע לכל מאן דבעי למידע הדברים רלהלן:

הנה נידון העידוב דפה, מתחלק לשלושה סעיפים.

א' האם כשיש לשכונתנו צורת פתחים סביב סביב האם מותר למלטל בתוכה בשב"ק. – לענד"ג שמותר למלטל בה, והארכתי בכיאוור השימות בעזיה"ת בשיעורי בהל' שבת בש"ק פ' וירא ופ' חיי שרה דהאי שתא, ולא עת האמץ פה שורשי ההלכה מש"ם ופוסקים. עכ"פ גראא שמותר למלטל בה, וגם מצוה להיות אחיעוד ולאחיסמך להרבנים החשובים העוסקים בה.

ב' האם יש השגחה מעולה על העירוב. – חקרתי ודרשתי היטב, והנה אמת נכון הרבר כי העירוב מבוסס על סדר השגחה מעולה מרבנים מובהקים שליט"א, והשגחה על זה עומד בדרגת ההשגחה שיש על שאר דברים קלים וחמורים שבעירוננו.

ג' האם יש לחוש שעי" העירוב יתרכו ברחובות העיר נשים וילדיהם ושיתהווה בזה פירצה בחומות הצניעות. – אמנם בהשקפה ראשונה היה נראה כי הטענה נכונה, אבל נתכווננא, למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבוהינו הקדושים אשר הם המורים לנו דרך החיים מה לקרב ומה לרחק והם הם שחורו ושנו שמצוה לעשות עירוב, כדי למנוע מחשש חילול שבת החמורה ולהרבות בעונג שבת, ואין זכר ואין רמז בדבריהם למנוע ממצוה זו מחמת חששות כאלו. ופוק חזי מש"כ קדוש זקני רשככה"ג מרן חתם סופר זי"ע (בשור"ת חאו"ח סי' צ"ט) וז"ל ראוייה ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בחיקונים צורת הפתח או שארי חיקונים כיוצא בו וכו' והוא מן השכל ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל עכ"ל והאריך שם בדברים חוצכים בגודל המצוה ע"ש. ויש לנו לכבול דעתינו והרגשתנו לדעת רבוהינו הקדושים אפי' במקום שמחמת כוונה לשם שמים נראה לנו אחרת. וכודאי שמצוה הזאת לא תגרום שום מכשול, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ברם להוי ידוע, כי ישנם רבנים גאונים שליט"א אשר דעתם כי אסור למלטל בעירוב זה, מטעמים ומעמים שונים, על כן דברי הג"ל, בהיתר ומצות עירוב, לא נאמר כלל וכלל לעדתייהם החשובות, ולכל הרגיל לשואלם בדבר ה' בכל עת ועונה, כי עליהם לשמוע לדעת תורה של רבם ומורם, ואין להם למלטל כלל ע"י עירוב זה, ולא יזוזו ח"ו מדבריהם זיז כל שהוא. – וגם אותם המטלטלים כהוראת רבם, יזוהו מאוד בכבוד הרבנים האוסרים, בגון שלא להכנס לבתי מדרשם כשהוא נושא דבר במרהסיא וכן כל כיוצא בו. ולכן אבקש שלא ידפיסו שום דבר בשמי בענין העירוב אלא אם ידפיסו מכתב זה בשלימותו כי כבוד הרבנים הגאונים האוסרים יקר מאוד בעיני.

והנני כופל שכל מה שכתבתי לעיל בדבר היתר ומצות עירוב הוא רק לאותם החומים בצלם של הרבנים הגאונים שליט"א המוכרים כן, ודברי הם רק בבחינת איש את רעהו יעוורו ולאחיו יאמר חזק. וה' עוז לעמו יתן, ה' יברך אח עמו בשלום.

וע"ז כאחי עה"ה כיום ה' לסדר וירא מנוחה כי טוב שנת תש"ם לפ"ק

בן ציון הכהן שמראסמער

גבריאל ציננער

רב דק"ק ומח"ס "נטעי גבריאל"
ברוקלין, נ"י

בס"ד

יום שנכפל בו כי טוב לסדר וזה זכרי לדר ודר (שמות) תש"ס לפ"ק

כיהודה ועוד לקרא הגני מצטרף בצירופא דרכנן לחוק ידי עושי מצוה לעשות תיקון עירובין בעירנו עיר ואנו בישראל בארא פארק לקיים שליחותיהו דרכנן קמאי ששקדו על תקנת עירובין בכל עיר ועיר לתועלת הרבים.

וכן לימדנו ב"ק מו"ר מפאפא זצ"ל שיטת הח"ס ותלמידיו מאורי ישראל בכמה הודמנויות להשתדל ולסייג לעשות עירובין גם פה באמעריקע, כאשר גרפם בספרו כמה תשובות ומכתבים בענין זה, וכן שמעתי ממנו גם בע"פ כמה פעמים, והדבר ידוע בין תלמידיו ובאי ביתו.

וראינו שהיה אצלו עסק גדול וחשיבות עצומה בעשיית עירובין, גם במחנות הקיץ (קעמפ) בשנים הקודמות היו עוסק בה בכבודו ובעצמו, והיה מטפס ועולה מטפס ויורד ע"ג סולם ואילנות לעשותן כדת וכדן, וכן בשנותיו האחרונות היה בודק העירוב בכל ער"ש, וכשלא היה שם איזה שבועות וחזר לקעמפ, בין השאלות הראשונות ששאל, האם העירוב כתיקונו ומי האחראי.

והנה בחלק ההלכה אין כאן המקום להאריך, ותל"ת יש תח"י חיבור גדול על הלכות עירובין בכל פרטיו ודקדוקיה, ושם מבואר באר היטב היתר המלמול לכתחלה ע"י העירוב דירן בבארא פארק.

אמנם בחלק ההשקפה, ראינו גודל החסרון הנרגש בזמננו, שדור הצעיר לא ידעו ולא יבינו גודל החשיבות והענין של תורת עירובין, שראו גדולי הדורות טובה גדולה לכלל ישראל לזכותם בשמידת ועונג שבת, ודלא כמו שחושבינו כעת הרמון שעיקר העירוב הוא לענג חיי גשמיות והרווחה והערמה להיתר מלמול בשבת, אשר באמת אינו כן, כי העירוב נעשה להצלת ישראל מחילול שבת ולזכותם במצות עונג שבת בין לגדולים ובין לקטנים.

ומה שישנם כאלו החוששים שהעירוב יביא ח"ו לידי פריצות והוללות, דבר זו אין לו שחר ויסוד, והמעין בספרי הפוסקים הדנים באריכות בתיקוני עירובין וגם בעשרות קונטרסים שיצאו לאור במשך הדורות העוסקים בעניני עירובין לא נזכרו כלל חששות כאלו. ומה גם שמבואר בהארי"ל ובעש"ט ותלמידיו הק' ז"ע שע"י מצות עירוב נתקדש המקום ומגרש הסמ"א, ולא שמענו מגדולי ישראל חששות כאלו.

ואכתוב איזה ענינים ממה שראיתי מן הגמיון במשך הזמנים איך שתיקון עירובין הוא לתועלת הרבים, ואלו דוגמאות בלכר:

(א) מצוי שתינוק נחלה (או בחום גדול) וצדיכין להביאו לרופא, ובמדינה זו שאין יכולין למצוא רופא שיבוא להבית, קורין מיד לחברה הצלה, לנסוע לביה"ח הקרוב, וצריך לחלל שבת בהליכתן ובחזרתן שא"א להשאיר בביה"ח, וע"י עירוב יכולין להוליך התינוק בעגלה לקבל עזרה (שכב"פ יש ביה"ח מאימאנעדיס בנבולינו) ואח"כ לחזור הביתה.

ב) תינוק או חולה ההולך לכה"ח קודם השבת לקבל עורה רפואית, וכאמצע השבת שולחים אותו בחזרה ואין נותנים לו מקום להשאר שם ומוכרח לחזור לביתו וא"א לילך בגליו מחמת חליו, וצריך להוליכו עם כסא גלגלים.

ג) ביולדת שמוכרחת ליסע בשבת לכה"ח ונוטלת הפציה, כי בביה"ח אין להם בגדים הראוי משום צניעות, ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי כשיעורין.

ד) לפני וצדדי הבתים הרבה בע"כ עושים צוה"פ כדי למלטל שם ואין יודעים לעשותן כדן ונכשלין בכל שבוע באיסור הוצאה. וכן יש הרבה שאינן בקיין בהל' עירובי חצרות וכפרט כאפארטמענט בילדינגס.

ה) שכיח הרבה פעמים כשעושיין שמחה בבית ואין המקום מספיק, שמניחים חפצים במקרר (פריזשידער) של שכינו, ומביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר (עי במי' ש"ז ס"ה ובנו"כ שם).

ו) בפסח שחל בשבת וכדומה שנהוג שהולכים לבית ההורים ללילי הסדרים עם כל המשפחה, ומוכרחים ללין שם, ויש בזה צער וביטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, והדבר מפריע מאוד להורים והזקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לבתיהם אחר הסדר היה בודאי לכל אחר ואחד שמחת יו"ט בשלימות.

ז) חולים ההולכים עם תרופות בכיסם. ח) זקנים עם מקלות. ט) בריללן קריאה שאינו עוזר להליכה.

י) שכיח הרבה שנשים מוציאות מפתחות שאינם תכשיט נמור.

יא) הוצאה ביו"ט שלא לצורך, ולכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא.

יב) שאילת שאלות נחוצות ממורי הוראה.

יג) הבאת תרופה מבית מרקחת (דראג סטא"ר).

יד) מאות מישראל שומרי שבת אך אין יודעין חומר איסור הוצאה בשבת (כגון יצאי רוסיא וכדו'), וכל ישראל ערבין זה לזה.

הנה סימנא מילתא שכאותו תאריך שנמנר לטובה העירוב פה עידנו, ביום זה י"ב טבת כותב רבן של ישראל הח"ם בתש"ו או"ח סי' צ"ט גודל החשיבות ותועלת בתיקון עירובין.

ויה"ד שכני הדדים בעיר הזאת יהיו שמחים לשמרו ולערכ ערובו, ובזכות שמירת שבתות כהלכתו נזכה כלנו "יחד" במהרה לנאות עולם, וערבה לה' מנתת יהודה וירושלים כימי עולם כב"א.

החותם למען כבוד השבת קודשו

נבריאאל צינגער

בן ציון יעקב הלוי ואזנר

רב דבר"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"

דארה"ב, מאנסי נ"י.

תחת נשיאות הגאון מהר"ש הלוי ואזנר שליט"א אב"ד רו"ט ב"ב

בעוה"ת ד' לס' יורא מנוחה כי טוב י"ג טבת תש"ס לפ"ק

שלו' וכט"ס ורב ישע למע"כ הרה"ג

המפ"ו כש"ת במהו"ר חיים לייב כ"ץ אבדק"ק מערדאהעלי שליט"א

ואתו עמו חבר ועד הרבנים הגאונים שליט"א, מקימי ומכשירי העירוב דבארא פארק

הנני בזה כיהודה ועוד לקרא, לחזק הני ברכי דרבנן, העוסקים בהקמת העירוב המהורר שבשכונתכם, ושמחתי באומרים לי שהוא נעשה בהיקף רוב מחיצות, במתכונת העירובין שהקמנו בשיקאנו - ודענווער וכו', ואשר פרטותיהן ומעלותיהן, כבר נדפסו בשני תשובות, בשבט הלוי (חלק ח' סי' צ"ז - קע"ז) לא"א מו"ר הגאון מהר"ש הלוי ואזנר שליט"א, ואם כי לא רצה להתערב בנעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומחודר כזה, אשר מעטים כמותו.

ועל דבר ההסכמה ועידור שבקשתם, תמה תמה אקרא, היתכן שנצטרך להסכמה, במצות זו, שאנו מצווים ועומדים עליה, כשאר מצוות התורה ודרבנן, ולא עוד אלא שהטילו חובתה על חכמי העיר ומנהיגיה ביתר שאת, שהם יקימו עירוב בכל אתר ואתר, וכמפורש בש"ס (עירובין ס"ח ע"א) המה ראו ברוח קדשם וקבעו, שאך רק ע"ז ימנע חשש חילול שבת, במלטול והוצאה מכלל הציבור, ולא בלתו, וכעדות מרן הח"ס ז"ע (או"ח סי' צ"מ).

ולכם מקימי העירוב היקרים נ"י יאמר, חזקו ואמצו, אל היראו, ואל ירך לבבכם, ולא תגורו מפני איש, ואם יקומו איזה מעוררים כנגדה, הנה אם יעוררו אתכם, בדברים הנוגעים לכשרותה, הטו אוניכם כאפרכסת, כי עירוב עיר, שעניו הציבור נשואות אליו, צריך להיות מוכשר ומהודר באופן הנעלה ביותר, וכן מנוהל ע"י ועד רבנים ועסקנים מוכשרים, ולא כקדירה דבי שותפי וכו' ח"ו.

אולם אם יבואו לערער מכה שאר ענינים וגזירות חדשות אשר לא שערום אבותינו, הא"ך יתכן שיקומו מתנגדים למצוה שבתורה, ובפרט למצוה כזו, שאבותינו ורבתינו מסרי נפשם עליה, מאז ימות עולם עד היום הזה, וכדברים כדרכונות חוצבים להכות אש שיצאו בזה, מפי הרא"ש, והתשב"ץ, ומרן הח"ס ז"ע, ואתם עמם אלפי רבבות גדולי ישראל ז"ל, שבכל הדורות, ובכל מקומות, וכמבואר בתשובתינו המצורפת.

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, יתן ה' שיזכו כל המתעסקים בבנינה, להרכות שלום בעולם, אל תיקרי בני"ך אלא "בוני"ך", יהי שלום בחילך - שלוה בשכונתיך, וכדאיתא בירושלמי, והובא ברכיני חננאל (עירובין פ"א ע"א) שתיקוני העירובין - מרבים שלום בעולם.

בן ציון יעקב הלוי בלא"א מו"ר הגאון מהר"ש ואזנר שליט"א

יעקב זיידה

ד'תש"ח

וראש כולל מצוינים להוראה

בס"ד, יום כ"א מבת תש"ס לפ"ק

מאלוקי המערכה ישא ברכה וכל טוב כבה, ה"ה הרב הגאון הגדול מופת הדור והדרו
כמוהר"ר חיים ליב כ"ץ אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א.

אחרי הברכה כראוי, אבוא בשורותי אלו בדבר העירוב הנעשית בבורו פארק יצ"ו. ואף גם כי ידעתי שאין
מכתב זה מעלה ומוריד לעירוב הנעשית כבר ונתקבל בתשואות חן, מ"מ לא אנרע מעד שלישי שאף
שאינו מוסיף בהעדות כלל, גענש כשתי העדים האחרים כי הוא נמפל לעוברי עבירה, וא"כ ק"ו להנמפל לעושי
מצוה. ואף כי לא יוסיף תת כותה, מ"מ נמפלת לעושי מצוה ובפרט מצוה גדולה כזו אשר חסד גדול הוא
לדבבות בנ"י, שלא יהיו ידיהם אסורות, כמו שכתב הרמב"ם (בפ"א מה' יו"ט ח"ו) ח"ל, ומוזה הטעם עצמו
(של שמחת יו"ט) לא אסרו ההוצאה ביו"ט, אע"פ שכל ההוצאה הוא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט,
ולמה לא אסרה, כדי להרבות בשמחת יו"ט ויולך ויביא כל מה שירצה וישלים הפציו, ולא יהי' כמי שזיוו
אסורות עכ"ל. הרי חסד גדול הוא להתיר אסורים שיוכלו להולך ולהביא.

ולבר מן דין כבר נכתב הרבה במכתבי הרבנים שליט"א על המכשולות אשר יצאים מבלי עשיית עירוב, ואין
צורך לחזור על הדברים אשר כבר נאמרו, רק אוסיף דבר השכיח, שישכח א' בכיום ויתציאנו מבלי להזכר
שיש אתו מאומה, ואף שהוא מתעסק בהוצאה רבנן בכרמלית, דלאו דה"ר דאורייתא אתנו, מ"מ והזכר
ברחוב שיש אצלו משהוא ואינו יודע ההלכות, קל לכא לדידי שנתג באיסור הוצאה. וכן העירוב תיקון גדול הוא
ביו"ט, דרוב האנשים אינם יודעים לזהר שלא למלטל דבר שאינו לצורך היום.

ועל כשרות העירוב, איני רוצה להכנס בזה כי כבר הלכו בו נמושות, ובפרט אשר נודע כי סוקף הוא בשלשום
מחיצות העשויות בידי אדם, ובכה"ג לכל הפוסקים אפשר בעשיית עירוב. וע"ד החששות היבולים
להיעשות במשך הזמן, ברך שנמסר הדבר לגדולי הדור וועד רבנים בראשות מעכ"ת אשר יעמדו בפרץ לבלתי
יצא מכשול ח"ו, ויכולים לסמוך על זה בלי פקפוק. וכל הפוסקים על ההכשרים הנעשים כמזון וכשאר הדברים,
אף כי אינם יודעים שהרב סמך עצמו על פוסק א' או התיר בהפסד מרובה, כ"ש וכ"ש שיכולים לסמוך על
העירוב שנעשה בהדיוור רב, וגם הוא דבר הנראה ונגלה לכל.

וכן אין לומר שרב יחיד או כמה רבנים בעיר אין יכולים לעשות עירוב, רק רב העיר או בי"ד קבוע, דדבר ופשוט
שהרב מוטל על כל אחד ואחד, והוא ההלכה נאמרה בחלק אורח חיים ולא ביודה דעה. אלא דצ"יכים
לעשותו אלו היודעים ההלכה על בורי'ה, וזה הרי געשה ע"י מעכ"ת שליט"א.

ולמענת החוששים מכשול שיכול לצאת מזה שיטיילו אנשים ונשים ברחובות עיר ויכולים לכא לדי עבירה,
לזה אמינא שצריכים היושבים על מרין לעמוד על המשמר, ולא לתקן שלא לעשות עירוב אשר
המכשול כבר ישנו תיכף. והא לנו לשון הרמב"ם ז"ל (פ"ו מה' יו"ט הלכה כ"א) חייבים ב"ד להעמיד שומרים
בתגלים שיהיו מסבבים ומחפשיין בננות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים
ונשים ויבאו לדי איסור עכ"ל. הרי דבריו ברור מללו שאין מחמת זה לאסור ההוצאה ביו"ט כשאר מלאכות
שאפשר לעשותן מאתמול, ושוב לא יהי' חשש התקבצות אנשים ונשים, אלא ודאי שאין מחמת זה לנשות
שידי' ידיהם אסורות, אלא לתקן בדרך אחר לעמוד על המשמר שלא יבא מכשול ח"ו, וכמו בכל המקומות
אשר יש שם עירוב. ושומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יצא ח"ו מכשול, והיה זה שלום.

אחרי הקידה והשתחוי', הצעיר יעקב זיידה

ישיבה וכולל "אהלי יעקב"

ע"ש הגח"ק מהר"י ג"ל אב"ד חוסט ובאיאם

ב"ה. מוצאי שבת-קודש סדר ויגש אליו יהודה, תש"ס

על-דבר העירוב שהתקינו פה בארא-פארק, על-ידי רבנים גאונים שליט"א, המפורסמים ביראתם ובתורתם, וכל הוראתם בקדושה בכל עת ובכל שעה ונושאים בעול צרכי הצבור באמונה-ודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק ששייך להיות בעירוב של עיר גדולה, מיוסד ומבוסס על-פי פוסקים ראשונים ואחרונים שמפיהם אנו חיים. וגדול כחם של הרבנים שליט"א שהתקינוהו פה, לסמוך עליהם באמונה, כמו שאנו סומכים עליהם בכל דבר הקשה שמביאים לפניהם.

ומה שבאים לערער על עירוב זה מפני שהיו מחכמי הדור ז"ל שאמרו שלא לעשות עירוב בנוא-יארק רבתי-לע"ד אין ספק כי כל דברי קדשם לא היה אלא בענין אם רצוי לעשות לכתחילה או שלא לעשות, ומטעמים אשר עמהם, אבל כהיום שרבנים מדריכי העם רואים נחיצות לתקן עירוב, והוא בשלימות האפשרית ובפקוח גדול, יש לנו לומר כי אדעתא דהכי לא מנעו כלל וכלל.

ואמנם המדקדקים בכל מקום שיש בו אפילו צדי-צדדים לאיסור לפרוש ממנו, גם כאן נאה להם לנהוג סלסול בעצמם שלא לשאת משא בשבת. אבל ח"ו להתריע ולזולזל בעירוב הנעשה ע"פ חכמים מוסמכים בעיר. ועל כגון דא ייאמר ע"ד מאחז"ל בסוף מסכת מגילה שני ת"ח היושבים בעיר אחת ונוחים זה לזה בהלכה, נתקיים משפטי ה' צדקו יחדיו, משפטים וחוקים טובים אשר יחיו בהם.

וזה מיפיה של אומתינו בתורתה שחללו אוסרים והללו מתירים, וניתן מקום לבעלי הנפש שיחמירו ולכל שאר העם שיקילו. ונתקיים במתקני העירוב שמע הבת-קול "אם חכם בני ישמח לבי גם אנו", בינה זאת.

ואם כי כבר המליצו חכמי המדרש ז"ל " אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם, מלכים מדיינים אלו עם אלו, אני מה איכפת לנו" - ובפרט כי טעם יש בלבי שבעיר של גוים לא יהיה היתר פשוט לשאת, משום שאין עיניהם יפות ברבוי אמהות וילדיהן וכו', מה שלא היה שייך כל כך לפנים, וד"ל. נעתרתי לבקשת חברי וועד העירוב הרה"ג המופלגים הי"ו, לתת ידי הכחה בתמיכת תורת חסד ולחון את פני העיר בתיקוניה העשויים כדת של תורה.

יעקב קאמיל שווארץ

יחיאל יעקב הכהן מיללער
גריג להגה"ק בעל פנים מאורות וצלה"ה
אב"ד אייזנשטאם
ראש הכוללים גתם אלימלך, וכ"ח חנוך

בעזהשי"ת

"העירוב" בשכונת בארא פארק, שהוא עפ"י עדות הרבנים הגאונים המובהקים מקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשית ע"י אדם, ועומד תחת פיקוח של הגה"צ מסערדאהעל שליט"א, הוא דבר נחוץ ותועלת רבה לתושבי שכונתינו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" וכלשון שכ' בתשו' חת"ס או"ח צ"ט.

אך כידוע, שבכל העירובין שנהגו ישראל מאז ומעולם, קשה מאוד לצאת כל השיטות של גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ובפרט חומרות גאוני בתראי, ע"כ עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בדי' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים, להחמיר על עצמו בהוצאה שלא לצורך.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה ליום שכולו שבת בב"א.

יום ד' לסדר האספו ואגידה לכם, תש"ס לפ"ק

הק' יחיאל יעקב הכהן מיללער

מכתב הרב הגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אב"ד ור"מ סערדאהעלי

בעז"ה

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות אחרי הרבה עמל ויגיעה ורוב סייעתא דשמיא בהשלמת תיקון עירובין בשכונתנו ע"ת כ"פ יצ"ו, בצוה"פ כרת וכדין ובחומרות והידורים, עם וועד רבנים גדולי תורה ויראה ובהסכמת וחזוק גאונים וצדיקים מאורי ישראל ורוב רבנים מנהיגי ומנהלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבפה. הן אותם שחתמו בעצמם, והן אותן שחזקוני בע"פ.

אילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל שמו ית' העוזר דלים וחונן שפלים על רוב רחמיו וחסדיו אחנו תמיד, ובפרט לזכי' גדולה ועצומה כזו, בזכות אבונה"ק מוסדי דור ודור שמסרו נפשם להרבות תורה ולחזק בדקי היהדות בכל מקומות מושבותיהם, וצדקתם עומדת לעד לדרי דרין, כמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדיקהו לבני בנים. וגם בכח וזכות השתוקקות הרבנים הגוה"צ מהדור הקדום זכרם לחיי עד מאותם שאנו סמוכים על הוראתם שדרו כאן (ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זללה"ה) שהשתוקקו וכמהו שיתוקן עירוב ככאן. ואף שלא עלה בידם בפועל ממש עכ"ז עכ"פ עמדה כח השתוקקותם להועיל לדורות הבאים להוציא כן מכת אל הפועל.

ישמחו השמים ותגל הארץ כידוע שכל מצוה ועובדא טבא הנעשית כאן למטה מעוררת שמחה ושפע בכל העולמות ובפרט מצוה רבה וחשובה כזו, (שמצינו בה להדיא לשון שמחה כמו שאזכיר בעירובין כ"א ע"א בשעה שתיקן שלמה עירובין ונפ"י יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו'), שהוא הצלת בני"י מאלפי איסורים חמורים של חילול ש"ק בשוגג אף לאנשים ומב"ש נשים וקמנים וזקנים וחולים ואצ"ל להשוכחים עיקר שבת ח"ו. ומה גם יציא מילתא לפי מה שגילה לנו האריה"ק זי"ע שע"י תיקון צורת הפתחים ועשיית רה"י מרה"ר מגוישין החיצונים מן המקום וימלא כבוד ד' את כל המקום, כי אין להם רשות לשוט במקום מוגדר, ונעין כל מילתא דצייר וחתום לית להון רשותא כשאזכיר"ל מסכת חולין ק"ה ע"ב, א"כ ענין זה הוא חזוק הדת בכללותה וסיוע לשמירת כל התורה בביטול כחות הרע מן המקום כמובן, ויתכן שגם זה נכלל בפ"י דברי הבעש"ט זי"ע (שהבאנו במכתב הקודם) על הפסוק בזעם תצעד ארץ שהוא ר"ח וביחה עירובין מקוואות שע"י דברים אלו תצעד ותתיימד הארץ עכדה"ק.

ותגל הארץ ע"י קיום מצות עונג שבת כתיקונה בלי שום מניעה ומכשול, ונח"ר כללות אלפי אזיני בני"י שביקשוני ועוררנו וזרונו ע"ז, והשבת לב אבות על בנים ובני בנים ולב בנים על אבותם שיוכלו להסב יחד בסעודת ש"ק ולשוחח בד"ת ומוסר להבנים יראת שמים בלב כל המשפחה, שבעת לפי צוק העתים בני"א מוטרדים מאד במשך כל השבוע בהקפת כל הראש ואין פנאי ולב ומוח לשום דבר, ומה גם לקבל שמן משחת קודש אי בעית אימא דברי תורה ומוסר ואי בעית אימא סיפורי צדיקים והנהגת הזקנים ודור הקדום וכיו"ב, אלא ביום הש"ק ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגוץך כמובן לכל.

ובכן בקשתינו שפוחה בזה לכולנו ליקח יכולת זו שגזרמן לדינו לעבודתו ית"ש, להוסיף ליקח חבל בשירות ותשבחות ושיעורי תורה בלילי שבתות ולאחר הצהרים, (בי אין מניעה כ"כ מפאת שמירת הילדים בבית). וכמבואר בטור ושו"ע סימן ר"צ ובלשונו הוז' של שו"ע הרב שם לא ניתן שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, לפיכך פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע לא ימשיכו הרבה בעונג אכילה ושתי' בשבת ודי להם בעונג קצת שצריכים לעסוק בתורה הרבה וכו' שהרי נאמר שבת לה'

אלקיך עב"ל וכן ליקח הנכדים לשמוע לקח טוב ודיבורי חן וחסד מפי הזקנים שלפעמים, דיבור א' בתורה ובהנהגה טובה ששומעים מהם הנכדים עושה רושם לטובה וחרישה עמוקה בלבם למשך כל ימי חייהם יותר מהרבה דיבורים של אחרים.

וכן יש לעורר הנשים והבתולות שזיהרו בעת הליכתן לצורך ברחובות קרי' שיהי' בדרך צניעות בשתיקה ובלחישה ולהטות הצדה כשאנשים עוברים, שיכירו הכל שהן זרע בידך ה' שהבושת והצניעות הוא מוטבע בעצם הווייתם, וכן לא ללבוש בגדי פאר היקרים בעת הליכתן חוצה (או בגדי שפלות וקלות המיוחדים רק ללבישה בבית הנקרא בלע"ז לאנגראוב דאסמער) כי מכשילים בזה בני אדם ח"ו והקולר תלוי בצווארן ועיני ה' משוטטות בכל הארץ לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, וכן מעוררות קנאת אשה מחבירתה, וכן קנאה מאו"ה שאנו כעת בגלות ביניהם ועיניהם צרה ברבוי צאצאי בני ומלבושיהם, כמו שהי' ענין זה בעוכרינו במשך ימי גלותינו כמ"ש הקדמונים ז"ל, והדברים מובנים לכל ודי בהערה זו.

והנה בענין בידור הלכה באופני היתר תיקון עירובין לעירנו כבר ביררנו מלפנים זה רבות בשנים בעת שעלה התעוררות עשיית עירוב בברוקלין ואכ"מ וגם הוא משנה שא"צ לאחר הסכמת וחתמת הגה"צ מאורי ישראל שליט"א. ובוודאי ידוע לכל שיש מרבנים גאו"צ וכעלי הוראה הדרים פה המתנגדים או עכ"פ אין דעתם נוחה בעשיית עירוב פה מטעמים שונים זה מזה, וכך הוא דרכה של תורה הללו אוסרין והללו מתירין ולא עלתה על דעת אדם מעולם שיש בזה זלוול מצד אחד על השני, ואין אחד יכול לכופף דעתו על האחר וכ"ש לכיטול מצוה רבה לדעת הסוברים כן, וכ"א יחזיק כפי דעת רבותיו שיוורוהו, אך לא להרחיב פה בשום אופן שיהי' על דיעה האחרת.

ועוד כדאי להודיע שהוצע כמה הצעות טובות כעין פשרה בין ב' הדיעות ולא עלתה בדינו לעת עתה להשוותם.

ופה מקום ליתן תודה לכל הרבנים שעמדו לימינו וסעדוני במעשה ודעת וחכמה וכן להנדבנים ועסקנים החשובים שנדבו חלבם ודמם דמים תרתי משמע לתיקון העירוב, שבלעדם ל"ה אפשרות לנו להגיע לתיקוננו, ובפרט הרה"ח ר' אפרים יעקב בלומענבערג והרה"ח ר' משה יוסף (ברש"ז) אונסדארפער והרה"ח ר' אברהם ווייס יתברכו כולם מאלקי המערכת אלף פעמים ככה ותהא משכורתם שלימה להתברך בכל מילי דמיטב בבני חיי ומוזוני רויחא וכמ"ס.

ועינינו נשואות לשמים לק' גומר עלינו שלא יצא מכשול מתח"י מעתה וע"ע וגיזכה להרחיב גכולי הקדושה נחלה בלי מצרים ולזכות לכל השפעות טובות ברוחניות וגשמיות הכלולות בקדושת מצות שב"ק עד שנוכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

הכ"ד זעירא דמן חברייא יום ערב ש"ק לסדר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב ט"ו טבת שנת ח"ן שב"ת לפ"ק

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ קהל ערת סעראהעלי

זה השער לד'
צדיקים יבואו בו

מכתב לאנ"ש בדבר ד' זו הלכה

בענין היתר מלמול
ע"י העירוב שנעשה בבארא פארק

שכתב
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
ממונקאטש



ברוקלין, נוא יארק
כ"ד מכת ה'תש"ס

אפשר להשיג אצל
"הוצאת א.מ.ת."
1352-47th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 437-4278

הוצאה שניה

משה יהודא ליב ראבינאוויטש אבדק"ק מונקאטש

בס"ד. כ"א טבת חש"ס לפ"ק.

לאחי ורעי אנ"ש שיחיו.

זה כמה שבועות שנשאלתי בדבר ד' זו הלכה, אם מותר לטלטל בשכונתנו מעת שנעשה בה עירוב בצורת הפתח ע"י הרה"ג חו"פ אב"ד סערדעהעלי שליט"א ועומדת תחת פיקוחו. ועוד שאלו אם על הצד שמותר, האם הוא היתר אשר הוא לכל הדעות. והנה תשובתי נחשבה עד כה, ובמשך הזמן נודע שאין דעת הרבנים ומורי הוראה שזה בזה, יש מחירים ויש אוסרים, ע"כ באתי כשורות אלו לחוות דעתי בזה לאנ"ש שיחיו. ואני תפלתי שיהיו דברי לרצון לפני אדון כל.

- א -

הנה השאלה אם העירוב כשר לכל הדעות, לכן ראוי להקדים, שבזמן הזה ברוב העיירות בעולם, הן הקטנות והן הגדולות, לא שייך כלל לעשות בה צוה"פ ולהתיר הטלטול לכל הדעות. שהרי כתב המחבר (אורח חיים סימן שמה סעיף ז) "איזהו רשות הרבים, רזובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפי" יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות כלילה) הוי רשות הרבים. ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". ואם כן בזמן הזה שדרך רוב הרחובות שהם רחבות ט"ז אמה, הרי כולן הוויין דה"ר לדעה הראשונה שבשו"ע (אם הם מפולשין משער לשער), ולא מועיל צורת הפתח בהם להתיר הטלטול, כי קיי"ל (שו"ע או"ח סימן שס"ד סעיף ב) שרשות הרבים אינה ניתרת אלא בדלתות. ואם כן ליכא שום עיר שיוזיה שייך לתקנו בצוה"פ בהיתר אשר הוא לכל הדעות (ואף אם אין הרחובות מפולשות משער לשער, אין זה לכל הדעות). והבא להחמיר לכל הדעות, אין לו לטלטל ע"י צוה"פ בשום עיר.

אמנם, למעשה, כתבו הפוסקים שמנהג ישראל בכל תפוצות העולם לחקן צורת הפתח גם בעיירות שרחובותיהם רחבים ט"ז ומפולשים משער לשער. ובטעם הדבר כתבו, כי העולם סומכים על שיטת היש-אומרים שבשו"ע שבעינין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדי

להיחשב רה"ר. ורבותינו עמודי ההוראה המגן אברהם (סימן שמה סק"ז) והטור"ז (שם נק"ו) כתבו שהמחבר והרמ"א סתמו (במקומות אחרים) כדעת היש-אומרים, והוסיפו לומר שכן היא דעת רוב הראשונים, ועל כך סומכים בכל תפוצות ישראל להלכה ולמעשה מאז ומקדם.^א

והנה המשכנות יעקב (בחשובותיו סי' קכ-קכב) יצא לערער על המנהג של כל העיירות להחזיר לטלטל ע"י צורת הפתח, וכתב "דלא שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת". ויסוד דבריו הוא דס"ל שהמחבר הכריע להלכה כדעה הראשונה, שהוא דעת הרמב"ם, שרחוב הרחוב ט"ז אמה הוא רה"ר אף כשאין ס' רבוא. וסופר ומונה שיטות ראשונים להוכיח שהרחוב הוא כדעת הרמב"ם דלא בעינן ס' רבוא, ודלא כהמגן אברהם והטור"ז שכתבו שרוב הפוסקים סוברים להקל, עיי"ש. המשנה ברורה פוסע בעקבות המשכנות יעקב (כמו שכתב בביאור הלכה סימן שס"ד ר"ה ואחר שעשה^ב). וכתב (בסימן שמה משנה ברורה סק"ג) שהמחבר הכריע להלכה כדעה הראשונה שלא בעינן ס' רבוא. אשר לפי"ז יוצא שבכל העיירות לא מועיל עפ"י הלכה צוה"פ, ולכל היותר יכול עירוב להועיל שלא יהיה בנו כח למחות נגד הסומך עליו - אף שלפי האמת הוא מטלטל שלא כהלכה, כיון שעכ"פ "דעה זו ג"כ לא דעת יחידאה היא, וכן יצדונו כמה אחרונים". וכתב עוד (בביאור הלכה שם) שקשה לומר (כדעת המג"א והטור"ז) שהעולם כולם סומכים על דעת היש-אומרים, בדבר הנוגע לאיסור סקילה. ולכן מסביר מנהג העולם באופן אחר, שהם סומכים על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ולדידיה מן התורה באמת סגי בצורת הפתח, ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן, וכזה כבר אפשר ריש לסמוך אדעה שניה שבשו"ע שאין רשות הרבים אלא בס' רבוא, ולכך סגי בצורת הפתח. אמנם מזהיר שגם דרך זו אינה כבושה, דהרי רוב הפוסקים העתיקו כרבי יוחנן דבלא דלתות נעולות יש חיוב חטאת כו', ו"על כן בעל נפש יחמיר לעצמו שיש בזה גררא דחיוב חטאת, וכ"כ בספר בית מאיר". עכ"ד.

כידוע השיב הבית אפרים (חלק א"ח סימן כ"ה) להמשכנות יעקב ש"אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתייחד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים". ויסוד מנהג ישראל הוא אכן לסמוך לכתחילה על דעונו הסוברים דכל שאין ס' רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר, ואשר כן הוא דעת רוב הראשונים, וכשיטתם סתמו המחבר והרמ"א, כדברי המגן אברהם והטור"ז.

והנה האמת יורה דרכו, שהבית מאיר (שמציין הביאור הלכה) ס"ל להדיא (בטי' סדר) שהמתירים סומכים על דעת המהר"ם מרוטנבורג ז"ל (פסקי עירובין קלב), הובאו דבריו בדרכי משה (סי' שסד), שתופש לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר במה שפשיטא ליה בדומן הזה לית לן אלא כרמלית. וע"פ זה כ' הבית מאיר שאסור להודות בזה שום איסור לאחרים. ורק שאעפ"כ

^א ועיין בדבריו א"ז אדמו"ר בעל מגזת אלעזר זי"ע (נמוקי אור"ח סימן שצא סק"ב) אורות מה שכתב רב אחי שאין הרבה ערים שחייקנו בהן עירובין לכל העיר כולה כו', "שוה ללא אמת וצדק, כי נורע בכל עיירות הגדולות הישנות בפולין וגאליציען, וכמו קראקא ולבוב, אשר ישבו בו כסאות למשפט רבותינו הקדושים בעלי השולחן ערוך ונושאי כלי אשר מפיהם אנו חיים, ואחריהם גאוני הדור ובניהם ומוריהם עד הרור הזה, היה בהם מעולם עירובין וטלטול בתוך העיר".

^ב ועיין בדבריו בביאור הלכה בסימן שמה, וקצת פלא שלא הזכיר שרובם של דבריו שמה הם מהמשכנות יעקב.

^ג ובבית אפרים כתב שלא הכריע הבית יוסף מצד סברת עצמו, אלא מצד מנהגו בספרו להביא דעת חכמי ספור לדעה מוסכמת כפי מנהגם, ודעת החולקים ל"א, והא קמן שהרמ"א ז"ל, שאנו נמשכים בכל פסקנו אחרי הוראתו, יצתו כשיטת רש"י ודעימיה, כמבואר בסימן שני"ז וכמה רוכחי.

מסיים, שהיות שהרבה ראשונים ס"ל דאף כשליכא ס' רבוא הוי רה"ר, לכן ראוי לבעל נפש להחמיר לעצמו (וכנראה צ"ל שכוונת הביאור הלכה לציין רק למה שגם הבית מאיר ס"ל שבעל נפש יתמיר לעצמו, ולא לכל רברי הבית מאיר).

[ולכאורה, כשבאנו לדון בשעה שמתישבים בעיר חדש שרחובותיה רחבים ט"ז אמה, ובידנו לעכב, אם מתחילה נתקן בה צוה"פ או לא. הנה לדעת המשכנות יעקב בודאי שאין לתקן, שהרי חושש בזה לחטאת. וכן להמשנה ברורה שרק בעיירות שכבר יש בהם צוה"פ אין כוח בדינו למחות, אולם בעיר חדש אולי עדיף טפי שלא לתקן. אבל לשיטת המג"א והט"ז וכל הפוסקים שלכתחילה יש לסמוך על דעות רוב הראשונים שכל שאין ס' רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים, וכדעת הבית אפרים, לכאורה יש לתקן עירוב בצוה"פ, אפילו לכתחילה. ויש לעיין בכל זה].

והנה מנהג הגר"א ז"ל היה להחמיר לעצמו ולא טלטל כלל במקום שהותר ע"י עירוב (ספר שערי רחמים הלכות שבת אות צג).⁷ וגדולי ישראל מבריסק ז"ל החמירו לעצמן כדעת הרמב"ם להחשיב רחוב שהוא ט"ז אמה כרשות הרבים מה"ת לכל דבר, גם לענין שלא ישאו ב"ב תכשיטין בשבת.⁸ ואפילו לענין שלא לישא טלית קטן ברחוב בשבת החזיקו לעצמן להזמיר שלא לצאת בו לרחוב.

לעומת זה, אגן יו"ח וההולכים בעקבותיו של אא"ז אדמו"ר בעל בני יששכר זי"ע, הנה מסורה בדינו על ידי אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע (בנמוקי אור"ח סי' שצט סוף סק"א), שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אף לעצמו. כי ס"ל שכיון שעירוב הוא מהדברים שלא היו הצדוקים מודים בו, חייבין אנן שלא להחמיר בכל מקום המותר להילכתא ע"י עירוב (ובעין גדר כמה דברים שעשו להוציא מלבן, וכדי להראות שאנן מודים בעירוב כר). ועיי"ש שמביא אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע מקור להדברים מהתשב"ץ (ח"ב סימן לו, הובא בברכי יוסף סימן שסג סק"ב) ובכתבי האריז"ל (שעה"כ ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בדי"ה ענין העירוב). וגם ידוע ששמע אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע דברים ברוח זו מרבו הגה"ק משינאווא זי"ע, ומקובל אצלנו ואצל אנ"ש כמה עובדות הוראות בענין זה, ואין כאן המקום להאריך יותר.

⁷ וראה מה שמציין הביאור הלכה (סימן שמה ד"ה שאין) את מה שכתב בספר גאון יעקב בשם הגר"א ז"ל דאיה לשיטת המחמירים ולא בעינן ס' רבוא, מהא דאמרינן (עירובין ו, ב) הני אבולי רמתחא, אילמלא רלתותיהן נעלות חייבין עליהן משום רשות הרבים. ומתווא היינו נהרדעא, ואמרינן (ברכות נח, א) אין אוכלוסא פחותה מששים רבוא, תקטינן אין אוכלוסא בבבל. ונהרדעא היתה בבבל, אלמא דלא היו בה ס' רבוא, ואפ"ה אי לאו רדלתותיה נעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר (עין ח"י הגר"א למ"ס שבת ו, ב). ובמנחת פתים (סימן שמה סעיף ו) הביא לתוך הראיה, דהא ראמוז אין אוכלוסא בבבל, לענין ברבה איידי, דהרואה אוכלוסא ישראל מברך ברכה בפנ"ע, ואוכלוסא איה"ע מברך ברכה אחרת, ובבבל לא היה ס' רבוא ישראל ולא ס' רבוא איה"ע, וממילא לא יתכן לברך שם שום ברכה, אבל לענין רה"ר, בין זרדים שם ס' רבוא ביחד, שפיר חשיבא רה"ר. ועיין עוד בבית אפרים שמביא מספר דרך אגיה מה ששמע מהפני יהושע, דהא שהזכיר משה רבינו על מלאכת הוצאה רק לאחר ששמע שהמלאכה היתה דים (שמות לו, ו-ז), כי רש"י עה"ת (שמות ל, טו) פ"י שבשחתחילו בנרבת המשכן נתנו כל אחר ואחד מחצית השקל, הרי מס' רבוא אנשים עולה למאת כבר, ומהו נעשו הארנים. ולכן, כשראה משה רבינו מן החשבון של מחצית השקל שיש ס' רבוא, ציווה על ההוצאה, כי בזה הוי רה"ר.

⁸ שכן מבואר בתוס' ובר"ן (שבת סד ב ד"ה ר' ענני) שהלימוד זכות לנשים לצאת בתכשיטין, הוא לפי שעבשיו אין לנו רה"ר גמורה.

¹ ע"פ תשובת מהר"ם ב"ד ברוך (ס"י שס"ה) שאף שסמבינן לענין ברבת מצות ציצית שאין תבלת מעכב, מ"ס לענין לצאת בטלית לרה"ר אין לסמוך ע"ו.

והנהגה כל זה בעיירות שלא דרים בהם ס' רבוא. אבל בעיירות גדולות שס' רבוא דרים בהם, היתה הרעת נותנת, שכיון שלכל הראשונים היא רשות הרבים מה"ת שאינה ניתרת אלא בדתות, כדאי לא יתקנו בהם צוה"פ. אמנם למעשה נהגו ישראל לתקן צורת הפתח גם בכמה עיירות גדולות אשר ס' רבוא דרים בהם, ועיר ווארשא תוכיח. וגם עוד היום נוהגים בעישוב זה בירושלם עיה"ק (אשר כהיום יום היא עיר שדרים בה למעלה מס' רבוא) והוא בהטכמת הבר"צ וגדולי ישראל שמה. וכן בני ברק (שעם עיירות המחוברות לה יש בה ס' רבוא). וכבר בשעתו כתב הגאון בעל בית אפרים ז"ל שהיה מצוי כמה עיירות גדולים במדינות אשכנז וצרפת וענגלאנד שהיה בהם ס' רבוא, כגון עיר גדולה פאריז, ולונדון, ווינא, ופראנקפורט ד"מ, ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלוסין מאוד, וזו"ג גם ישראל הרבה דרים שם, ומ"מ קיים הכלל אשר הוזכר בתוס' ובהרבה פוסקים שבזמן הזה לא שכחא רשות הרבים שהיא מן התורה. ולדעת הבית אפרים היינו משום שהרחובות של עיירות הגדולות הנזכרים אינם רחבות ט"ז אמה, או משום שרחובותיהם אינם מכוונים משער לשער. וא"כ אפשר לתקנם בעירוב בצוה"פ, כיון שאינם רה"ר מה"ת. וכן התירו הגאון רבי חיינו עוזר ז"ל אכ"ד ווילנא, ואתו עמו הגאון בעל חזון איש ז"ל (בשו"ת אחיעזר חלק ד סימן ח) לתקן פאריז אף בלי דלתות. והנה במקומות הנ"ל התירו את העיר כולה, אך אין ההיתרים שווים. והזכרים מפורסמים בין ת"ח ואין צורך להאריך בהם.

והנה יש לדון עוד בענין הס' רבוא גופא, אם בעינין שיהיו הס' רבוא עוברים גרחוב אחד, ורק אותו הרחוב הוא שנחשב עי"ז לרשות הרבים. או די שידורו בעיר ס' רבוא וזעשה כל רחוב ורחוב הרחבה ט"ז אמה בכל העיר כולה לרשות הרבים.

והנה בשו"ת מנחת אלעזר (חלק ג סימן ד בתו"ד) מבואר דעת כ"ק אא"ו זי"ע שרק רחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבדאי ס' רבוא בוקעין בו ביום היא שנעשים לרשות הרבים. וכן מורה להדיא לשון המחבר בשו"ע (סימן שמה סעיף ז) הוא "שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". הרי שלא קבע כלל להלכה בשו"ע ששיעור ס' רבוא תלוי בעיר, ושכל העיר נעשית רה"ר, אלא דבעינן שיעברו ס' רבוא ברחוב, וזו שתחשב לרשות הרבים.

והנה גם הגאון המפורסם בעל אגרות משה ז"ל (בחלק א או"ח סי' קלט) הביין כן בפשטות לשון השו"ע בשיטת הי"א (שהוא שיטת רש"י ודעימי) שכל שאין ששים רבוא עוברים בו אינו רה"ר, אלא שתמה על זה, כי לא נמצא לשון זה בדברי רש"י, ואדרבה מלשון רש"י (עירובין ו, א) שכתב שרה"ר "משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים רבוא", מבואר דלא בעינן שיעברו הס' רבוא באותה דרך, אלא די מה שהם דרים באותה העיר, עיי"ש. והנה באמת, המחבר לא מעצמו כתב לשון זה, אלא מעתיק לשון הטור, שכתב כן (שם) "וששים רבוא עוברים בו". וכן היא משמעות לשון התוס' (שבת סד, ב ד"ה רבי ענני) שכתבו "ואנו שאין לנו רה"ר גמור, שהרי אין מבואות שלנו רחבות ט"ז אמה, ולא ששים רבוא בוקעין בו". וכן מדויק בלשון הר"ן (שבת כו, א מופי הר"ף ד"ה אבל קשה) בשם ספר התרומה (הובא גז' בחי

¹ עיין שו"ת אבן ישראל סימן לו.

² כאשר שמעתי ממורי חוראה דשם.

הרמב"ן שכתב נז, א סוף ד"ה מתני' לא בחוטי צמר) שכתב שיהיו ס' רבוא עוברים שם בכל יום. הרי לנו מקור בראשונים אשר בעינן שיעברו הס' רבוא באותו רה"ר, ולא די כמה שהם דרים בעיר [ומה שמדייק האגרות משה ז"ל (שם) מלשון תוס' שאומרים "בוקעין בו" ולא "בהן", דמשמע דעל העיר קאי, וכתב שאף שמלשון הר"ן שכתב ש"עוברים שם" מבואר דעל כל רחוב ורחוב קאי, מ"מ מן התוס' נשמע גם לספר התרומה, ע"ש, הנה באמת לא מובן לי ענין זה כראוי. וכבר אמר לי פ"א מו"ר הגאון רבי מרדכי גיפטער שליט"א, שסברא, יש לכל אחד הרשות לומר, ואם היא נכונה - שפיר, אבל לדייק דיוקים שייך רק לגאונים מופלגים הבקיאיוז גלשון הראשונים, ויודעים בשינוי הלשונות של כל ראשון וראשון. וע"כ לא שייך לי לדון בזה. ורק אציין שראיתי בחי' הרמב"ן, כשהביא את ס' התרומה, כתב הלשון "בוקעין בהן", ע"ש].

וכפי הנראה, הראשונים עצמם דס"ל דבעינן ס' רבוא, פליגי בזה אם בעינן שיהיו הס' רבוא עוברים ברחוב, או די שידורו ס' רבוא בעיר. דשיטת רש"י הוא דסגי כמה שזס' רבוא מצויין בעיר, ולא בעינן שיעברו בכל רחוב (וכן מריק גם ברובי רש"י להלן כו, א ד"ה ערסייתא, עיי"ש). וכן על המשנה (שם נט, א) עיר של יחיד ונעשית עיר של רבים מפרש רש"י "שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא של בני אדם, ולא חשיבא רשות הרבים, דלא דמיא לדגלי מדבר. ונעשית עיר של רבים ע"י שנתוספו בה דירין, או נקבעו בה שווקים". אשר לכאורה מבואר מכל זה שלשיטתו הס' רבוא מצויין בעיר. ומה שכתב רש"י (שם ו, ב) שירושלים רשות הרבים שלה יש בה דריסת ששים רבוא, נראה שאינו סתירה. כי לפרש"י שעיר של רבים היא עיר שיש בה ס' רבוא דיירין, לא בעינן שימצאו הס' רבוא ברחובותיה של העיר, אלא כל שיש בעיר ס' רבוא דיירין הרי רחובות העיר משמשין להחילוך של הס' רבוא תושבין. והיינו שכתב שמצויין בעיר ס' רבוא, פירוש שכיון שהם מצויין בעיר הרי רחובותיה משמשות לדריסת ס' רבוא.

אבל לשיטת הטור והשו"ע דלא סגי כמה שהם דרים בעיר אלא בעינן שיעבור בתוך הרה"ר, על כרחך שאין הגדר בזה, שדי כמה שהרחוב משמש להליכה של הס' רבוא ליחשב כס' רבוא בוקעין, אלא בעינן שיהיו עוברים בה בפועל, כי הליכתן בפועל משווה ליה רשות הרבים.

ואשר על כן, לשיטת רש"י, עיר של רבים - כל רחובות העיר הרחבים ט"ז אמה הם רה"ר, כי אין נפקמ"נ כלל אם מתחלקים אנשי העיר לכמה רחובות או הולכים כולם באותו הרחוב, שבכל אופן רחובותיה משמשים את הס' רבוא תושבים. אבל לשיטת הטור והשו"ע דבעינן עוברים בו בפועל, תלוי בכל רחוב ורחוב, כי בעינן שיהיו הס' רבוא בוקעין בו לשווייה לרשות הרבים. ורחוב שלא הולכים בה ס' רבוא, אין היא רה"ר, ולא יועיל לרחוב זו מה שברחוב אחרת הסמוכה לה יש עוד הולכים. ופשוט שאין לומר שהשם "עיר" מצרפת את כל הרחובות, כי רה"ר היא הלכה ברשות ולא בעיר כלל. וזה אפילו לשיטת רש"י שהס' רבוא תלוי בהעיר, שגם זה אינו משום שהעיר יש לה דין להיות מצרפת, אלא כיון שס' רבוא דרים בעיר, הרי רחובות העיר משמשת את תושבי העיר, ומעיקרא לא מתחלקים, והבן.

ובזה גרויה מה שהקשו האחרונים, דהנה במתני' (עירובין נט, א) "עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה, ושל רבים ונעשית של יחיד אין מערבין את כולה", פירש"י שעיר של יחיד היינו שאין בו ס' רבוא, ועיר של רבים היינו שנתוספו בה דירין ויש בו ס' רבוא (כמו שהבאנו לעיל). אמנם הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין הי"ט) מפרש בדרך אחר, שעיר של יחיד היינו שהיתה קנין יחיד, ועיר של רבים היינו קנין לרבים. וכתב הגר"א (בהגהותיו לשו"ע אר"ח סימן שצב) שרש"י והרמב"ם אולי לשיטתייהו בדין רשות הרבים אי בעינן בה ס' רבוא או לא. ולפ"ז צ"ע שהשו"ע (אר"ח סימן שצ"ב סעיף א) מפרש "עיר של יחיד" כפי' הרמב"ם, דהיינו עיר שהיתה

קנין יחיד, אע"פ שבדין רשויות (סימן שמה סעיף ז) הביא גם דעת היש אומרים שכל שאין בה ס' רבוא עוברין בו אינו רה"ר. ועיין במשכנות יעקב שהוכיח מזה שדעת השו"ע לפסוק דלא כהי"א, ולכן לא הביאם כאן. והבית אפרים דוחה הראיה, ואומר דעריך פירושו של הרמב"ם ב"עיר של יחיד" משום דהיא מילתא דשוויה לכל השיטות, ולכן בחר בו המחבר, עיי"ש.

ולררכינו נראה, שמה שרש"י הוא לשיטתו, הוא רק בנוגע לעצם היסוד שרה"ר חלוי בט' רבוא. אמנם בזה גופא יש לחלק, דלשיטות הראשונים שלמיחשב רה"ר בעינן שיהיו מצויין בעיר ס' רבוא, שפיר מתפרש כן לשיטתם גם לענין עיר של רבים, דכיון שע"י שהס' רבוא דרים שם (או נכנסים לעיר) משמשין רחובות העיר ששים רבוא ונעשים כולם לרה"ר (כשהן רחבים ט"ז), יש בזה דין "עיר של רבים", אשר על פיה נקבעה ההלכה לענין עירוב חצרות. אבל להראשונים הסוברים שהשיעור ס' רבוא הוא בהילוך הרבים באותו רחוב, לאו בהכרח שיפרשו שיש הלכה של "עיר של רבים" לענין עירוב חצירות על פי מנין הדיירים של העיר, אלא יתכן שיפרשו שם כפירוש הרמב"ם ודעימיה. וא"כ אין ראייה ממה שהמחבר סתם ב"עיר של רבים" כפי הרמב"ם, שפוסק שלא כהי"א אלא כדעה הראשונה, ודו"ק. וכן מצינו גם בפירוש הרע"ב, שבמס' שבת (ריש פרק הזורק) הביא שני הדעות, של הרמב"ם שלא בעינן ס' רבוא כלל, ושל הראשונים דבעינן שיהיו ס' רבוא בוקעין בכל יום, ואילו במס' עירובין כפי מתני' דעיר של רבים, הביא רק פירוש הרמב"ם, והבן.

ואם כנים הדברים, הרי מה שהמשכנות יעקב הוכיח שרוב ראשונים חולקים על שיטת רש"י ולא מצריכי ס' רבוא, אינו בהכרח, שהרי מה שבונה יסודו בדעת הרבה ראשונים הוא ממה דחזינן שמפרשים דין "עיר של רבים" כפירוש הרמב"ם, ודלא כרש"י עיי"ש, ולהג"ל אין זה הכרח כלל בשיטות הראשונים אלו שלא סבירא להו דין ס' רבוא, ובפרט כשהמדובר לקבוע ההלכה על סמך מנין דעות בראשונים.

[ובאמת, על עצם הענין, אם אפשר לנו לקבוע עפ"י מנין הראשונים שאנו מונין, כבר הביא הבית אפרים מש"כ באו"ת בקו' התפיסות שאין להעמיד יסוד על מה שנראה לעינינו כי אלו הפוסקים הם רבים, כי מי יודע כמה חולקים וכמה מפורקים אשר המה עודם בכתובים נו', וקיימו וקבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעת המחבר והרמ"א, עיי"ש. ויש להוסיף בזה מה שכתב מורי ורבי אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר צוק"ל בספרו ויואל משה (סימן קעג) ש"מהרלב"ח (בקונטרס הסמיכה שבסוף הספר) הביא כל הענין שחכמי צפת החליטו להחזיר הסמיכה, ומהרלב"ח עם חכמי ירושלים לא הסכימו לדבר, וכתב שם המהרלב"ח, אף כי אנתנו מועטים נגד חכמי צפת דנפשי מינן טובא, מ"מ אי אפשר לומר בזה אחרי רבים להטות, כי לא נתועדו יחד להיות שקיל וטרי בדעותיהם זה כנגד זה, ואין אומרים ככה"ג אחרי רבים להטות, אלא כשהוא רובא מתוך כולו, עכ"ל].

עכ"פ בנוגע להלכה למעשה, לדעת אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע, שהעיקר להלכה הוא כפשטות לשון המחבר שרק רחוב אשר בה דורכין הס' רבוא היא שנעשית רה"ר, א"כ בארא פארק, שאין ס' רבוא עוברים בשום רחוב שבה, בודאי לא נחשב לרה"ר, ושפיר מועיל בה צוה"פ. ואין נפק"מ אם ימצא בכרוקלין רחובות גדולים במקומות המסחר ביותר שיהיו ס' רבוא בוקעין בו בכל יום, כי רק שם הוא שתעשה הרה"ר. ועל כן פשוט שדין בארא

^ט ובענין אם מועיל צוה"פ גם לשיטות הראשונים דלא בעינן ס' רבוא עוברים בו, שהדין בזה הוא אם נתקיימו גודי רה"ר מתאני מפולשין משער לשער, וכל המסתעף מזה, עוד נתוויר לדון בהם בעזה"י.

פארק הוא להקל יותר משאר עיירות, שהרי שם כשמתירים בעירוב את כל העיר, למעשה מתירים גם אותם הרחובות הגדולים (אם ישנם), וכאן לא שייך זה¹.

- ג -

והנה הגאון האדיר בעל אגרות משה ז"ל פסק להלכה שברוקלין חמורה יותר משאר העיירות הגדולות שיש בהם ס' רבוא. ואף אם התירו לחקן בווארשא שהיה בה ס' רבוא, אין ללמוד משם לענין ברוקלין², אף לא לענין שיעשה העירוב לחלק קטן של כמה רחובות. כי ס"ל (בחלק א' אר"ח סימן קלט) שהעיקר אינו כפשטות לשון המחבר, אלא כהמדויק מרש"י דס' רבוא תליא בעיר, ולא בעינן שיעברו בכל רחוב ורחוב [והידושו זו הוא עצמו מגדירו (שם) כ"דבר חדש"]. ובגדר הדברים בשיטת רש"י לא הבין כדברינו דסגי בעיר שיש לה ס' רבוא דיוויין כי אז משמשי רחובות העיר לדריסותיהן של הס' רבוא תושבין, אלא ס"ל דבעינן שיימצאו ס' רבוא ברחובות העיר. ובא רק לאפוקי ולא בעינן ס' רבוא בכל רחוב ורחוב, כי אפשר לצרף כל הרחובות יחד, ואם בין כולם יש ס' רבוא בוקעין הוי כולן רה"ר. אבל מספר תושבי ודיירי העיר צריך להיות הרבה יותר, כדי שיימצאו ס' רבוא ברחובותיה של העיר. ומדעתיה הגדולה קא מחשב להו, שהם בערך ד' או ה' פעמים ככה, וכך יצא לו מספר של כשלש מליון תושבים. וע"פ חידושו זה, כתב בנוגע לברוקלין, שהיא י"ב מיל על י"ב מיל, ויש בכולה יחד כשלש מליון, על כן ברוקלין בכללותה יחד היא רה"ר מה"ת אשר א"א להתירה בצוה"פ. ומה שהתירו בווארשא הוא משום שלא היה בה אף קרוב לג' מליון³.

והוכיח האגרות משה דס' רבוא תלוי בעיר ולא בכל רחוב ורחוב, דהא דין ס' רבוא מדגלי המדבר ילפינן, ומסתברא שלא היו הס' רבוא עוברין בכל רחוב ורחוב, אלא שבמחנה כולה - שהיתה י"ב מיל על י"ב מיל - היו נמצאין ס' רבוא, וא"כ יכולים למילף רק שעיר שהיא בשטח י"ב מיל על י"ב מיל, כשיש בה ס' רבוא, נעשית כולה רשות הרבים. והיינו, שמצטרפין כל ההולכים בכל הרחובות למספר הס' רבוא. ומסתברא ידעינן שרק אלו שבחצות מצטרפין ולא אלה שבבתים, עיי"ש. אך לא הבנתי⁴ מהיכי תיתי שהיו במחנה הרבה רחובות להזילוך

¹ ויש להוסיף, שגם בשיטת רש"י שכתב דבעינן ס' רבוא מצוין בעיר, כתב הבית אפרים לפרש ר"בעינן דרך סלולה ל"ס רבוא חמצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמח בכל עת עד שאפשר שביים אחד יעברו כולם בדרך החוא, וכיון שבמדינתנו לא שכיח כהאי גוונא, פשיטא שלדעת רש"י אין זה משום רה"ר, עכ"ל. וברחובות בארא פארק לא מתמלא חנאים אלו. ומש"כ בספר שואל כענין בזה, כמובן שאינו דעת הבית אפרים הטור והשר"ע.

² אגרות משה אר"ח חלק ה סימן כח.

³ במכתב של הגאון רבי שלמה דור כהנא ז"ל מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא כתב שהתירו בווארשא משום שלא זיו רחובותיה מפולשין ומכוונים משער לשער.

⁴ ועד"ן, מה שכתב הגאון רבי חיים עוזר ז"ל (תשובות אתיעוד ת"ר סימן ח) שאע"פ שאין בכל רחוב ס' רבוא מכל מקום מקרי רה"ר, זה כדעת רש"י, ולא כהטור ושר"ע. ומה שהוכיח שגם בירושלים ומחוז לא היו ס' רבוא בכל רחוב, ואעפ"כ דין רה"ר עלייהו אי לאו דלתותיהם נעולות, צ"כ, דמנא לן שכל רחובות ירושלים ומחוז היו כולם רה"ר. דילמא איירי הש"ס בירושלים ובמתחה בדרך הרבים העיקרית, שהיא היתה המפולשת משער לשער, ובה היו עוברים הס' רבוא.

ואדרבה, המעיין ברוב הראשונים האוחזים בדעת הבה"ג שבזמן הזה ליכא רה"ר משום שמבואות או רחובות ירון אין דוחסין בהם ס' רבוא, יראה שאינם אומרים שאין עיירות בעולם שדורים בה ס' רבוא אנשים (והלא לפי ערות הבית אפרים גם בזמן בעלי התוס' כבר היו הרבה עיירות גדולות קיימות), וא"כ הרי משמע שרק הדריסה ברחובות היא הקובעת.

הרבים, דיילמא היתה רק דרך רבים אחת שהיה בוקעין בו ס' רבואי, וא"כ שפיר מצנינו למילף הילוך של ס' רבוא באותו הרחוב^{טו}. ובכלל נראה שקשה למילף על פי השערות (אפילו אם נכונות המה) שאינם מפורשים בש"ס או בראשונים. וידועה קושיית הראשונים (עיין רמב"ן שבת נו, א סוף ד"ה מתני' לא בחוטי צמר, ובעוד ראשונים) על שיטת רש"י רבעינן ס' רבוא, דאין ילפינן מרגלי המדבר מה שלא מבוואר בש"ס [ועל רש"י מתרצים שמקור ס' רבוא הוא בש"ס (שבת ו, ב) ע"פ התוס' שם ד"ה כאן]. הרי שאין לחדש מעצמינו ילפותות בזה. ונראה שה"ה לענין פרטי הילפותא עצמה, כגון האופן כיצד לחשב הס' רבוא, לא ניתן למילף כלל מעצמנו. ומה שיכול אדם גדול בכח הוראתו, אין כל אחד לשער בדעתו כלל.

ונראה שמן הצורך להבחיר, שסברא זו שחידש שמנין הס' רבוא ברחובות נאמד ע"י מספר של שלש מליון תושבים, היא ביסודה קולא עצומה בדיני רה"ר מה"ת, שהרי רוב העירות הגדולות שבעולם יש בהם הרבה יותר ממנין ס' רבוא. ואף שבתשובתו (עיין א"ח חלק ה סימן כט וא"ח חלק ד סימן פו) התיר להדיא הגאון ז"ל לעשות בכמה עירות צוה"פ, הרי התם ליתא אף ס' רבוא. ולכן מה שראיתי בספר א' שצרפו את דעתו זו להתיר למעשה צוה"פ בעיר שיש בה למעלה מס' רבוא, ודנו שאין בה דין רה"ר מחמת התסרון של ג' מליון, לדעתי צ"ע (להמחמיר לומר שס' רבוא תלוי בעיר), כי סכ"ס עיקר רצונו בחידושו היה לאסור איסור בברוקלין, ולא להתיר ולהקל ע"פ סברא זו בכל העולם.

והנה עוד טעם כתב (בחלק א"ח א' סימן קלט) לאסור בנוא יארק יותר מכל שאו עירות הגדולות שבעולם כולו, מהא דאמרו חכמים (עירובין קא, א) "מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח", שמוכיח מזה שבירושלים לא היה מותר הטלטול. הרי שלא תקנו עירוב שם. וכותב שעל-כרחך צריכין לומר שבירושלים לא היה מועיל עירוב, דאם היה מועיל עירוב, מ"ט לא עירבו בירושלים, הא משמע (עירובין סח, א) שיש לעשות עירוב ומוטל זה על חכמי העיר. וכותב האג"מ שטעמא דמילתא הוא "מכיון שבאין לירושלים מכל המקומות ברגלים וגם בכל השנה להקריב קרבנות ולאכול מעשר שני, חששו לשמא יראו אנשים ממקומות שלא יהיו מתוקנים במחיצות כמו ירושלים, ויטלטלו גם שם, לפיכך לא עירבו כדי שיהיו אסורים גם בירושלים, דכ"ז שלא עירבו הרי גם חצר אסור ככרמלית". ולפי חידושו זה מסיק שגם בנוא יארק שהיא עיר שבאין ממקומות הרבה שא"א במקומם לתקן עירוב, לכן אין לתקן ולא לערב גם בנוא יארק, כדי שיהיו אסורים גם בנוא יארק, ולא יבואו לטלטל גם במקומם.

ועפ"י חידושו זה הביא טעמו לאסור על פיו גם בברוקלין (שם ח"ד סי' פח), אפילו אם יתברר שאין בברוקלין שלש מליון דיוויז המפורים בשטח של י"ב מיל, כי ודאי רובא דרובא

ובאמת לענין פאריז שקאי שם האחיעזר, אין נפקמ"נ כל כך בנקודה זו, שהרי התירו שם בלא דלתות און כל העיר כולה, ויש בתוכה רחובות גדולים מקומות המסחר שברואי ס' רבוא נמצאים שם.

^י ועיין פני יהושע (שבת ה, ב ר"ה אמנם) שכתב ד"ל דהמבואות במחנה ישראל לא היו בוקעין בהן ס' רבוא או שלא היו מפולשין משער לשער, ולכן יש לומר שלא היה מחנה ישראל רה"ר, עיי"ש.

^{טו} ומה שכתב עוד באגרות משה (שם) דהא רמזטרפין הס' רבוא שבכל רחובות העיר, יליף לה ממה שסובר שגם מחנה ישראל היה רה"ר, ומסתמא היו מתחלקים הס' רבוא בכל הרחובות כשהלכו אל משה רבינו. ויש להעיר ממה שאמרו בגמ' (שבת צו, ב) "ומחנה ליה רשות הרבים הוא", ופי' רש"י משום "שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו", ופשטות דחברים הוא דרך מחנה ליה היה רה"ר, ולא מחנה ישראל. וברש"י ובנימוקי (ב"ב ט, א) כתבו להדיא שמחנה ישראל לא היה רה"ר, אלא כחצר השותפין דמי, ולא היה רה"ר אלא במחנה ליה, עיי"ש (ועי"ע במשנתו יעקב).

מאינשי לא ידעו מבירור זה, ויאמרו דמותר לעשות תיקוני עירובין דצורת הפתח ברה"ר גמור. וכתב שהוא כעין הגזרה שחששו חכמים ולא עשו עירוב בירושלים, עיי"ש.

אמנם לכאורה הראיה שהביא קצת קשה, דילמא רק במקום מסוים זה ידעו וזכמים שלא תיקנו עירובי חצירות מאיזה טעם שיהיה (עיי' תפארת ישראל על המשניות עירובין פ"י מ"ט). ועיי' תוס' (פסחים טו, א ד"ה תוחב) שמפורש שלמעשה היו מערבין בירושלים והיה מותר בה הטלטול (לפני שנפרצו פרצות בחומות ירושלים). ועוד, אי נימא שיש לגזור בברוקלין בומן הזה כמו ירושלים של זמן המקדש, א"כ נימא שאסור לעשות בברוקלין עירוב חצירות, כי גם זה לא עשו בירושלים, כמבואר בש"ס שם דמירי בעיקר לענין לעשות עירוב החצרות.

מכל הג"ל יוצא להלכה, שאיני רואה חיוב לדון בבארא פארק חומרות יתירות על מה שנהוג בשאר עיירות שיש בהן ס' רבוא, כגון ירושלים עיה"ק שיש בה ס' רבוא ועשו בה צוה"פ, והיא עיר אשר גדולי התורה דרים בה, ולא שמעתי מעולם שיש אוסרים לאחרים, וכדינם כן דינגו [והצרכתי להאריך הרבה בתורתו של הגאון פוסק הדור בעל אגרות משה, מפני שדעתו הגדולה היא היחידה שיש להחמיר בבארא פארק יותר משאר עיירות הגדולות שיש בהן ס' רבוא].

- 7 -

וזאת לדעת, שכל מה שבררנו בעהי"ת עד כה, הוא רק בעיקר הדברים, היינו נושורש השאלה מתחילתה, אם הדחובות של בארא פארק, אשר בהם ניתקן העירוב, נחשבים כרה"ר מה"ת. ונשארו עוד הרבה ענינים נוספים הנוגעים בזה, אשר יש לבררם עד מקום שידינו מגעת. והזירוז אינו מועיל, והלואי שלא יקלקל ח"ו. אך, כיון שהצד השווה שבהם הוא שהמה דיונים בהיתרים, הן מצד דינים ותנאים נוספים ברשות הרבים, כגון מה דבעינן מפולשים או מכווונים משער לשער, והן מצד שאפילו אם מתקיימים כל תנאי רה"ר, אם יש כאן מחיצות, או מחמת הכתים או מחמת מחיצות אחרות, וגם בענין רה"ר דבעי דלתות כו', על כן קובעים דבויים הללו ברכה בפני עצמה, כי הם נכללים בעצם השאלה. ובעהי"ת אשתדל להוסיף על הראשונים כפי כחי בס"ד.

ולסיום הדברים, באתי לעורר על מה ששמעתי שיש אנשים שמנבאים שעתיד העירוב לפרוץ את חומות הצניעות ח"ו. לדעתי הם דברים שאסור לשומעם וכל שכן לאומדם. כי הם דברים נגד תקנת חז"ל. ואינו דומה למי שדעתו לאיסור, הן מצד שדן כאן דין רה"ר מה"ת, הן משאר חומרא הנראית לו עפ"י דין. וא"כ א"א להאמין כלל שיצאו דברים בנוסח זה מפה קדוש שמטר נפשו להעמיד דברי חז"ל, ולא לסותרם ח"ו. ורב א' טען ואמר לי שחז"ל שתקנו לעשות עירוב לא הכירו את אמריקה. ואמרת לי לו שהם דברי כפירה ר"ל, ושכך אומרים הרפורמים מעולם. ובודאי שאם היה מי שחשש לתקלות או מכשולות, לא היתה כוונתו על פירצה בחומות הצניעות אלא לפירצה בעירוב ומהלכות עירובין, שלזה ודאי צריך זהירות יתירה, כי הוא דבר החמור ככל שאר ענינים החמורים של ההשגחה על המקואות והשחיטה כו' הצריכים זהירות גדולה. ופשוט ואצ"ל, שמחוייבים לחשוש שמא יתקלקל העירוב במשך הזמן, וזה מחייב לתקן מתחילה עירוב הנעשה באופן הטוב ביותר, ולהקים ועד לזה שיטיעו בכל הדרכים והאופנים המצויים בידנו. ואין עניות בציבור. אבל לחשוש שאר חששות שיצאו מן העירוב, אין להם מקום כלל. ואולי לכן אמרו חז"ל (שבת י"ב, ב) שבשעה שתיקן שלמה עירובין יצתה בת קול ואמרה (משלי כג, טו) בני אם תכם לבך ישמת לבי גם אני, כי רק החכם רואה את

הנולד, ולא אחר. ואנן נאמנים עלינו דברי אבותינו ורבותינו הקדושים, שלא יצא שום מכשול
ח"ו ע"י האמונה בדברי חז"ל ובדרכי הצדיקים מוסדי דור ודור, ועל כן פשוט שהדין צריך
להיות רק בדברי תורה ולא בדברים אחרים.

זאת ועוד, דבר פשוט הוא, שמה שכותב רבן של ישראל החתם סופר ז"ל (אור"ח סי' צט)
שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור שבת כהלכתו ולשמור ב"ב בכל יום השבת מבלי
להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, הנה הוא שקול כנגד כל החששות כולם.
ואין נחשוש על העתיד בחששות הברוים מן הלב, במקום שהחתם סופר מעיד, ומוכיח כן
מהש"ס, שבלי עירוב אי אפשר לשמור שבת כבר עכשיו בהרה, מדי שבת בשבתו. ולדעת
החוששים לרה"ר מה"ת, כל שכן שצריכים להזהר בשמירת שבת אלף פעמים ככה.

וכאן המקום להבהיר, שלנו יוצאי פולין וגאליציע, קבלה בידנו מאבותינו כמטורה
וכתורה שבעל פה, שאנו סומכין בהלכות עירובין על הוראת שר התורה הבית אפרים ז"ל,
שלחם מלחמתה של תורה להצדיק רבותינו הקדושים בעלי השו"ע ונושאי כליו אשר מפיהם
אנו חיים, ואין זה רק בדיעבד (לומר ח"ו שהמנהג קיימת רק משום שאין לאחרים הכח למחות
בנו), אלא אף לכתחילה, ואף למצוה לדעת אבן"ק זי"ע. וכדאי להעתיק מה שנשאל זקני
הקדוש רבן של ישראל הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע (ליקוטים והשמטות מח"ב סימן ג) מהרב
המאה"ג אבד"ק חיראב יע"א, לאשר בזמן הזה רשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר בלי
מוחה, אם מחמת זה הוי כרה"ר שס' רבוא בוקעין בו, ולא מהני בהו צוה"פ, והשיב לו בלשון
קדשו: "אינני אוכל להאריך בפלפול כי תש כחי ואור עיני גם המה אין אתי ככראשונה, ורק
זאת הנני לשאול, מה הרעש הזה ממה שמצא בספר חידושי הר"ן^{טז}, הלוא גם באר"ח במקומו
(סי' שמה) בטו"ז מביאו, אע"פ כן, כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וגם הרמ"א והבוכי יוסף
ובאלי רבה והפרי מגדים והשע"ת, כולם מביאים להתיר. ואין רצוני לחדש דבר שהוא נגד כל
הפוסקים ראשונים ואחרונים כו', ואין בכחי להאריך בפלפול, וקצאתי, ור"ל", עכ"ל.

ויהי רצון שנזכה להרבות כבוד שמים, ולא להיתפש לרגשי נצחונות ח"ו, ובודאי
שלא יהי חלק ח"ו לאף אחד מאנ"ש בשום מחלוקת או ויכוחים של הכל, בלתי בדברי תורה,
וטוב לנו ולבנינו עד עולם.

משנה ראשונה
אוריאל

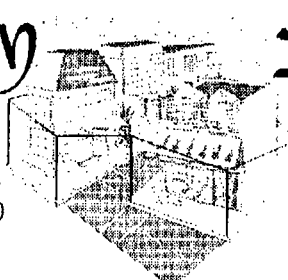
^{טז} וראה, שהר"ן שמצא הרב השואל, הכוונה לחי' הר"ן למס' שבת ו, ב' ונביאור הלכה (בסימן שמה) הביא רבוי הר"ן
אלו בשם הרא"ה להוכיח מזה שאף לדעת רש"י לא בעינן שיעברו ברה"ר ס' רבוא, ודלא כרעת השו"ע והפוסקים דבעינן
שיעברו חס' רבוא ברה"ר בכל יום]. ולא קיבלה הגה"ק מצאנו זי"ע להלכה כלל.

**Eruv Society
of Boro Park**

**ועד העירוב
רבארא פארק**

1419 44th St. Brooklyn, NY 11219 • 718-853-7850

Fax: 718-438-7411 • 24 hours 917-273-1816



RABBINICAL BOARD

Rabbi Shalom Kraus of Udvary
Rabbi Fishel Herszkowitz of Holein
Rabbi Yecheskel Roth of Carlsburg
Rabbi Chaim L. Katz of Serdabel

ADMINISTRATIVE BOARD

Rabbi Ephraim Blumenberg
President
Rabbi Shmuel Paltman
Secretary
Rabbi Abraham Weiss
Administrator

יום ערב שבת קודש פרשת ויקרא תש"ס לפ"ק

מודעה

הננו להודיע לכל תושבי עירנו הי"ו
שהעירוב שנעשה פה בשכונתנו בארא פארק יצ"ו,
הוקם כולו תחת פיקוחו של
הגה"צ ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבד"ק סערדאהעלי,
והוא עומד תחת השגחתו מאז ועד עתה,

אופן ההשגחה הוא על ידי שבדק כל צורות הפתח והמחיצות
בקפדנות רבה ובמתינות, ומברר הלכותיהן וכשרותן לאמיתה של
תורה, וכן שיהיו מהודרות בהידור רב בלי חששות ופקפוקים.

גם בהתיעצות עם חברי בי"ד המיוחד
הגה"צ ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק
האליין, הגה"צ ר' שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודווארי
והגה"צ ר' יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג.

ונברקות בכל ערב שבת קודש ע"י משגיח ת"ח מומחה וירא שמים
שנתמנה במיוחד ע"י הרב המכסיר שליט"א.

ולא היה מעולם שום חשש על העירוב!

ליתר פרטים אפשר להתקשר לחברי הוועד

אפרים בלומנבערג שמואל פולסמאן אברהם ווייס

בברכת שבתא טבא

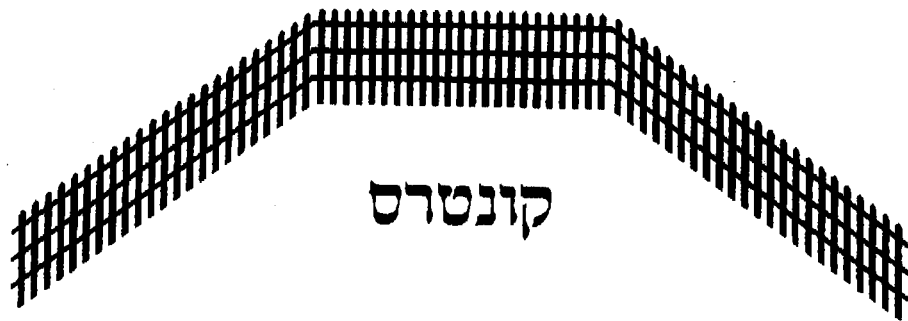
וועד העירוב רבארא פארק יצ"ו



שמחים לשמרו ולערב עירובו
 זזה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו



בעזה"ש"ת



קונטרס

בענין ג' המחיצות המקפת
 שכוונתינו בארא פארק י"ז

(חלק א)

י"ל

ע"י וועד העירוב

שבט תש"ס לפ"ק

שאלה: שכונת בארא פארק יצ"ו מוקפת בעת בג' מחיצות עומ"ר עה"מ, האם שרי לטלטל בה ע"י תיקון צוה"פ לדעת האג"מ ח"א סי' קל"ט דהעיר מנהטן אע"ג דמוקפת ד' מחיצות לא מהני לה תיקון צו"ה משום פירצת הגשרים, ותשש פלטיא, עיי"ש. והאם מהני לדעתו מחיצת עומ"ר או לוכא מחיצות שלימות ממש.

תשובה:

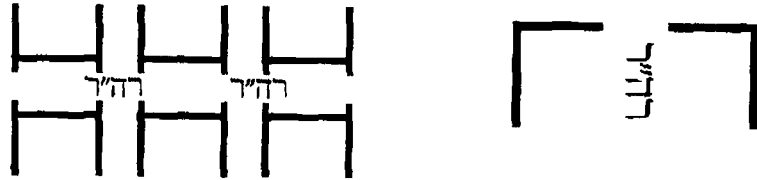
א. קיי"ל דעומ"ר הוה מחיצה עיין עירובין ט"ו ב', מיהו דווקא באין פירצה עשרה. ודעת פמ"ג ריש סי' שס"ג ד"ה צו"ה דמה"ת מהני עומ"ר אפי' בפירצה עשרה, וכ"ה מסקנת חזו"א עירובין סי' מ"ג ס"ק ה' - ח' ובליקוטים סי' ד' ס"ק ה'. והאחיעזר ח"ד ס"ח והחזו"א שם סמכו ועבדו עובדא לסמוך דעומ"ר ופירצה עשרה חשיב רה"י מה"ת ולא חששו לרעת המשכנ"י סי' ק"כ דהוה פירצה מדאורייתא.

ב'. דעת מג"א סי' שס"ג בק"ל דקיי"ל כרבנן דבמחיצה גמורה העשויה בידי אדם לא א"ר ומבטלי מחיצתא, וכן נקטו כל גדולי האחרונים שו"ע הרב סי' שמ"ה בקר"א ובשו"ע שלו סי' שס"ג סמ"ב מ"ד. ח"ס סי' פ"ט. בית אפרים סי' כ"ז. חכ"צ סי' ה'. ועוד. ובבי"א שם ובחזו"א סי' מ"ג ס"ק ד' נקטו כן בדעת הר"ף והרא"ש, ומה שהצריכו הר"ף והרא"ש דלתות געולות הוא משום מחיצה דלא חשיב מחיצה בראיות להינעל. ומש"ה הביא הר"ף והרא"ש הך דר' יוחנן דהיכא דליכא שם ד' מחיצות בעי דלת נעולה וכמ"ש התוס' ו' ב' דמדור' יוחנן נשמע לרבנן. מיהו דעת הבית מאיר וביאור הלכה סי' שס"ד דמ"ד דבעי דלת נעולה הוא משום דס"ל א"ר ומבטלי מחיצתא ולפי"ז דיעה ראשונה דמחבר בס"י שס"ד הוא דקיי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא. ומ"מ אפי' לפי"ז הביאור הלכה מנהג העולם בדיעה ב', אלא שכתב בע"פ יחמיר, עיי"ש.

ג. דעת חזו"א סי' מ"ג סק"ה וסי' י' סק"י דעומ"ר מהני אפי' באיכא בקיעת רבים וכנ"ל דלא קיי"ל כר"י דא"ר ומבטלי מחיצתא ומש"ה שווקים ורחובות שלנו הוה רה"י מה"ת דכולן הוה ליה ג' מחיצות עומ"ר מה"ת דפירצה עשרה רק מדרבנן לא מהני וכנ"ל. והאג"מ ח"ה סי' כ"ח חולק וס"ל דמקום הרחובות שנעשו דווקא לדריסת רבים מפולש מקצה אל הקצה לא נחשוב שהוא ג"כ נחשב כגדור מצד שהוא מועט נגד העומד דמקום הבנוי, ורק בפירצה בעלמא שצריך להיות נחשב כגדור מהא דעומ"ר. והוסיפו שם המדפיסים ששמעו מפיו דלא שייך לומר שהפרוץ המיעוט נחשב ממש גדור בפועל עד כדי כך שהוא מבטל פירצת המועט שהרי במציאות כל המקום פרוץ, ודין עומ"ר ענינו רק אם העומ"ר בהיקף שנעשה כל המקום כמוקף אבל לא להכחיש החוש היכא דכל הפילוש שנעשה לדריסת רבים עדיין לפניך ולומר שגדורה במחיצה, ע"כ דבריו בתו"ב של המדפיסים, ולמדנו מדבריו דווקא כזה:

ששש
ההה
ההה

אינו נגדר ע"י עומ"ר, הואיל והעומ"ר מחוץ לפילוש דה"ר דהרי במציאות כל המקום שנעשה להילוך רבים פרוץ ובכה"ג אינו נתבטל לעומ"ר המרובה, משא"כ כזה:



וודאי מהני דהרי העומ"ר מקיף וגודר גוף ההיקף. וכ"כ בתפארת יעקב פרק מ"ג ס"ק ז' וזה מוכרח מדין פסי ביראות דלרבנן נגדר אלא על כרחך כנ"ל וזה פשוט. עוד פשוט דלא ס"ל להאג"מ דעומ"ר לא מהני היכא דנגדר חוץ לפילוש אלא ברה"ר הואיל והך מקום רשות מה"ת ודמי לדגלי מדבר ובכה"ג אין הך רשות מתבטל לעומ"ר, אבל מקום שאינה רשות נדון לפי דיני מחיצות ומש"ה כתב הגאון והוסיף דהפילוש נעשה לדריסת רבים, וכן ראיתי לחכ"א בקובץ אהלי יעקב, וזה פשוט למעיין דברי הגאון.

ולמדנו מדבריו א' קיי"ל פירצה עשרה הוה דרבנן, ב' קיי"ל כרבנן לא א"ר ומבטלי מחיצתא באיכא עומ"ר. ג' אי איכא כל הפילוש דרה"ר אינו נגדר בעומ"ר הצדדי.

ד. בקיעת רבים דמבטל מחיצתא הוא דווקא בבקעי במקום המחיצות, ובאיכא ס"ר בתוך היקף המחיצות ולא בקעי במחיצות לא א"ר ומבטלי מחיצתא לכז"ע. כ"כ הרז"ה והרמב"ן ר"פ ע"פ. וריטב"א כ"ב א' בית מאיר שס"ג סכ"ט. שו"ת בית שלמה סי' נ"ה. וחזו"א סי' מ"ד ס"ק י"ב (והרב בסי' שס"ג אייר במחיצות ביד"ש וכמ"ש ח"ס סי' פ"ט והרב עצמו קו"א סי' שמ"ה.)

ה. והנה ב' פירצות הוה פרוץ יותר מט"ז אמה. ופירצה יותר מעשר אינו מבטל עומ"ר לענין דה"י מה"ת וכנ"ל אות א', ומהני עומ"ר כיון דגוף הפילוש נגדר, ועוד דאין שם בקיעת רבים כלל. ואפי' לדעת האג"מ דחשיב רבים בלא ס"ר דמצרפין כל העיר, מ"מ בעי בקיעת רבים הא לאו הכי לא חשיב דה"ר, וכמ"ש הרב סי' שני"ז ס"ז ושס"ג סמ"ב וסי' שס"ד ס"א דאפי' דלהראשונים דלא ס"ל דבעי ס"ר מ"מ בעי רבים כעין רשות הרבים. וחידש האג"מ דמה דחשיב בקיעת רבים לדיעה ראשונה וחסר שיעורא דס"ר מצרפין כל העיר, וכיון דלא חשיב בקיעת רבים מהני עומ"ר וגודר מה"ת ולא פליג על החזו"א אלא במקום העומד לדריסת רבים וכנ"ל, והואיל ואין בקיעת רבים במחיצה גודר הך עומ"ר אפי' לדעת הביאור הלכה דקיי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא כנ"ל אות ב', דהא לא בקעי במקום המחיצות וכנ"ל אות ד'.

והפירצה דאיכא במחיצה המבדיל בין העיר להאג'מ Broadwalk שעל יד חוף הים הוא פירצה דבקעי בה רבים וחשיב ס"ר לדעת האג"מ דמצרפין כל העיר, מיהו הוה עומ"ר ופירצה פחות מעשר. (מה שנוגע לדינא הוא דהוה פירצה פחות מ"ג אמה ושליש) והעומ"ר מגדיר גוף הפילוש דרה"ר ומהני לדעת האג"מ וכנ"ל אות ג', מיהו נראה דהכי חשיב גודר אפי' לפי"ד ביאור הלכה דקיי"ל א"ר ומבטלי מחיצתא, דעיין שו"ע הרב סי' שמ"ה סי"ב דלחד דיעה אי רה"ר מתקצר לפחות מ"ג אמה ושליש לא חשיב רה"ר. ועיין שו"ע הרב שם סכ"א ומג"א ס"ק י"ב ופמ"ג שם, ולמדנו דאי הוה מקום חשוב בפנ"ע אינו נטפל לרה"ר בפחות מ"ג אמה ושליש, ובקיעת הרבים בהך מחיצה הוה דרך מדרון העולה בפנ"ע משך ד"א (כשיעור מבו, ובאמת נראה ברור בזה דסגי בד"ט דהוה שיעור חשוב, ועיין כעין זה בביאור הגר"א שם לדעת החולקים עיי"ש, ולא מצינו שיעור ד"א לענין דאורייתא, ופשוט) והך מקום הוה פחות מ"ג אמה ושליש וא"כ הואיל ולא חייל על מקום הפירצה במחיצה שם רה"ר לא א"ר ומבטלי מחיצתא עיין רשב"א עירבין כ"ב א' דדוקא במחיצות העשוין ברה"ר קיי"ל דא"ר ומבטלי מחיצתא. ועיין לשון הריטב"א והרמב"ן סק"י.

עוד נראה בזה דהנה הא דמבוי המתקצר עד י"ג אמה ושליש חשיב רה"ר למדו התוס' - מדין דבין העמודים. ולכאורה צ"ע דהא חלוקים בדינם, דבין העמודים אפי' בפחות מ"ג אמה חשיב רה"ר, וזה הי' דעת הע"ש המובא במג"א ס"ק י"ב. והביאור בזה (וכעין זה בתפארת יעקב פל"ז סק"ח) דבין העמודים לא בטלה השתמשות רה"ר דשטחה הוא ט"ז אמה דהא בקעי בין העמודים ומכל הצדדים. (וכן כתב הבית אפרים דף מ"ו ב' ומ"ט א') ואע"פ דנתמעט הרוחב ע"י העמוד כבר כתב הרשב"א שבת ז' א' דלא מסתברא שיהא העמוד ממעט בשיעור הרשות דא"כ נעץ קנה ימעטנו, ומוכח מדבריו דעיקר דינה דעדיין נחשב כרוחב ט"ז אמה דו"ק היטב בדבריו שם. וכוונת התוס' דאי פחות משיעור ט"ז אמה נטפל לרה"ר ונעשה חד עם כל השטח של ט"ז, א"כ מסתבר דעד י"ג אמה ושליש דניחא תשמישתיה וכמ"ש הט"ז ס"ק ז' ובלבוש שם - חשוב חד עם רה"ר ונטפל לרה"ר. וזהו עיקר החילוק דבין העמודים למבוי המתקצר. וז"ל הרב ואע"פ שבין עמוד לעמוד אין שם רוחב ט"ז אמה כשיעור רוחב רה"ר ואפי' אין שם י"ג אמה ושליש כשיעור מבו, המפולש מרה"ר אעפ"כ כיון שרבים בוקעים בהם הם טפלים לרה"ר הרחבה ט"ז אמה משא"כ במבוי שהוא מקום חשוב בפנ"ע ואינו טפל ובטל לרה"ר, עכ"ל. וכוונתו דבקיעת הרבים ששטחה ט"ז אמה לא נתמעטה סדר שימושה כלל ע"י העמודים, משא"כ מבוי שנתמעט סדר שימוש ההילוך דבני רה"ר לאורכה דהא אין רחבה ט"ז אמה, ומש"ה הוה מקום חשוב בפנ"ע (וברור דאין כוונתו דיש חילוק בגוף כמות הבקיעה דלא בקעי כל בני רה"ר דהא לא חילק כלל בס"י עיי"ש אלא מוכרח כנ"ל) ואינו טפל לאורך רה"ר, דו"ק. ועיין היטב בלשון מג"א ומבואר כנ"ל דשורש החילוק היא בבקיעת רבים, וכנ"ל. ולפי"ז כל פירצה הפחותה מ"ג אמה ושליש במחיצת עומ"ר לא הוה עלה שם רה"ר ולא א"ר ומבטלי מחיצתא, ואע"ג דיש כמה פירצות בהך מחיצת עומ"ר מ"מ לא חשיבי כחד השתמשות וכבין העמודים ופשוט. (ואע"ג דלא נתפרש שיעורו מ"מ היכא דאיכא

עומ"ר וליתא אוירא דהאי גיסא והאי גיסא וודאי לא דמי לבין העמודים דנעשה כחד רוחב).

ואע"ג דאפי' בדעת רש"י דחולק אדין דס"ט וכמ"ש הרשב"א בחידושי עירובין ו' ב' כתב הרשב"א שם דבמתקצר בראש המבוי עד עשר חשיב רה"ר, התם שאני דמתקצר בגוונא דאין צריכין לעקם ממש סדר הילוכן ובקיעתן, ומש"ה חשיב כחד, ונתבטל לכל הרוחב של רה"ר דמשמש להילוך של ט"ז אמה, וזה נראה כוונת הרשב"א בעבודת הקודש דבשער ג' פ"א ה"ב כתב מבואות הרחבים שש עשרה אמה אף על פי שמקצתן מתקצרין ואין בו שש עשרה אמה הרי זה רשות הרבים שאי אפשר לרה"ר להתלקט במלקט לפיכך המבואות המפולשין לרשות הרבים ואורכה לאורך רה"ר אע"פ שאין ברוחבן שש עשרה אמה הרי הן רשות הרבים גמורה ולעיל ש"ב פ"א ה"ב הביא הך לפיכך בשם י"א, ומשמע דברישא אין פלוגתא גם ה"ה פי"ד ה"א כתב דעל דינא דלפיכך יש חולקין ולכאורה מאי שנא. ונראה דעיקר החילוק דלא שייך כל כך סברת רה"ר אי אפשר להתקלט אלא בא"צ לעקם הילוכן ובקיעתן, משא"כ בסיפא, דו"ק. וזהו הפלוגתא דרש"י ותוס' עיין היטב בחידושי הרשב"א שם, וזהו שורש הפלוגתא דהרשב"א ודרא"ש, דהרשב"א ס"ל דגם מבוי המתקמין להילוכו חשיב כרה"ר הואיל ומשמש להילוך של ט"ז אמה ומש"ה אפי' כשנפחת מי"ג אמה ושלישי, מיהו לרוחב ליתא להך דינא עיין בשו"ע הרב, ודרא"ש חולק וס"ל דהא דמהני לאו משום דמשמש להמשך ההילוך אלא י"ג אמה ושלישי הוה שיעור דעושה רה"ר ומש"ה מהני גם לרוחב בגוונא דמהני לאורך, ובנידון דידן הואיל ובעי לעקם הילוכן לא חשוב מקום הפירצה כרה"ר - לדעת רש"י, וגם לדעת דרא"ש הואיל וזהו פחות מי"ג אמה וגרע מבין העמודים דנמשך ההילוך דרה"ר לרוחב ט"ז אמה וכנ"ל (מיהו לא נתברר שיעור העיקום ועיין בחזו"א סי' ח' סק"ט דכשני עשרה טפחים עיקום בתוך ד' אמות חשוב כישר עיי"ש ואולי הכא נמי כן וצ"ע).

ושורש הדברים למדתי מדברי הבית אפרים דס"ל שם בדעת התוס' דאפי' מבוי הנתקצר ויש לו י"ג אמה ושלישי לא חשיב רה"ר אלא בנמשך עוד רשות הרבים מן הצדדים ונמשך ההילוך ודמי ממש לבית העמודים ונתקשה בדעת המחבר עיי"ש. אמנם בפחות מי"ג אמה ושלישי גם המחבר מודה וכנ"ל ולא חשיב רה"ר אלא בגוונא דבין העמודים, והא דחשיב מבוי המתקצר כחד עם רה"ר משום דאין הכותל נמשך לכל האורך ובכה"ג ליכא סילוק מחיצות וכמ"ש חזו"א סי' ג' ב"ק כ"ד וחשיב הכותל כקנה, משא"כ באיכא עומ"ר המבדיל ופשוט ועיין בתפארת ליעקב סי' ל"ט ס"ק ג'.

(ו) ומה שמצוי בג' וד' מקומות שנגדר ע"י דלת ויש בתי עסק שם, אין שם שום בקיעת רבים, ובכה"ג לא חשיב שם רה"ר אפי' להאג"מ וכנ"ל, ואפי' אי נימא דחשיב בקיעת רבים לפי הכמות לא חשיב רה"ר דהוא קנין פרטי עיין רשב"א ריטב"א עירובין נ"ט א', ובספר נתיבות השבת פ"ג סק"א בכל המצוין שם, ואי משום פירצה בעלחמא יותר מעשרה כבר נתבאר לעיל אות א' דלא קיי"ל כהמשכנ"י, ועוד דדעת ח"ס סי'

פ"ח דחשיב כצוה"פ וכן דעת הרבה אחרונים עיין ליקוטי הערות שם.

(ז) ומה שיש פירצות למחיצות להלן אחרי שנגמר ההיקף של הג' מחיצות סביב לשכונותינו לא א"ר ומבטלי הנך מחיצות, דאין הבקיעה מבטל אלא מקום הבקיעה, וכוונת הרז"ה כ"ב א' לעומד באמצע הפילוש וכמ"ש התוס' כב' א' וכ"כ לפרש דעתו בשו"ת משכנות יעקב. וגם הריטב"א כוונתו לענין ההילכתא דהגיפופין גודרין הפרוץ דנידון במקום הפרוץ כאילו נפלו, וכי גרע



ווכר לדבר עירובין צ"ב א' א"כ מצינו מחיצה לאיסור עיי"ש וכבר שלל לגמרי הך סברא בשו"ת משנת ר' אהרן סי' ר' ס"ק ט' עיי"ש.

העולה מכל הנ"ל דהג' מחיצות הגדרות מהני וגודר מיעוט הפרוץ שבתוך ההיקף, ומהני וגודר גם לדעת הביאור הלכה דס"ל דלדעה א' במחבר א"ר ומבטלי מחיצתא.

(ח) ומה שיש שחוששין לפלטיא: בגדר פלטיא כתב הבית אפרים מקום שהרבים מתקבצין שם, ומתעכבים שמה והרבים משתמשין שם לעשות מקנה וקנין (לשונו מ"ב ב' ומ"ה א') וברור דרחובות שלנו הוה סרטיא דרך העובר בתוך העיר ועוברים דרך שם (לשונו מ"ד ב') וכן הוא כל לשונות הראשונים עיין רמב"ן נ"ט א' רבים מתקבצין לשוק והרבים קבועים ועומדים שם כל היום. וירוע דבעת שכתב הגאון האג"מ ח"א סי' קמ"ט עדיין היו מקומות כאלו במנהטן. וכן משמע להדיא בשו"ת משנת ר' אהרן ס"ו דחששו למציאת הנ"ל במנהטן. (ובעיקר הדין כבר כתב החכ"צ סי' ל"ז דכיון של הובא שיטת הרשב"א בפוסקים כלל לא קיי"ל כן.) ואפי' אי המצא תמצא במחוז ברוקלין בתוך ג' מחיצות המקיפות פלטיא עדיין שכונותינו שאין בה פלטיא רה"י מה"ת וכמ"ש המאירי שבת ר' א' ובספר הבתים דעיר שיש בה פלטיא ודלתותיה ונעולות אף דהפלטיא רה"ר מה"ת העיר הוה רה"י מה"ת.

(ט) ומה שהגשרים עוברים מעל המחיצות, הנה הגאון בעל אגרות משה זצ"ל בתשובה סימן קל"ט יצא לדון בדין תיקון עירוב בעיר רבתי מאנהעטן, אשר לכאורה כל העיר כולה דינה כרשות היחיד, שהרי היא מוקפת גידודים העשויים לדירה סביב כל העיר משטח המים המקיפים עד גובה קרקעה שהיא יותר מעשרה טפחים גובה, והרי זה דין עמוד גובה עשרה ורחב יותר מסאתים המוקף לדירה, דמהני לשויה רשות היחיד אף מדרבנן וכדעת החכם צבי בתשובה וכידוע.

אמנם דא עקא שכמה וכמה גשרים שתחלתם ממקומות הפרוצים, עוברים בגובה לתוך העיר מעל מחיצות הנ"ל, והגשרים אלו רחבים יותר מט"ז אמות ורבים בוקעין בה, ולכאורה דינם כרשות הרבים דאורייתא, וכיון שגשרים אלו בוקעין לתוך העיר מעל גבי המחיצות, נמצא דכל העיר פרוצה לרשות הרבים דאורייתא, דאין גוד אסיק מחיצתא שמתחת הגשרים מועיל על פירצה שמעליהן, וא"כ תיקון צורת הפתח למחיצה לא מהני בהו, וכדעת המחבר או"ח סימן שס"ד דאין רשות הרבים ניתרת אלא בדלתות ע"כ.

והנה העיר הזאת לית דין ודין שצריכה תיקון לכ"ע, וכנ"ל דאין מחיצת גוד אסיק שמתחת הגשר מועיל להיות מחיצתא על פירצה שמעל הגשר, דקיימא לן כרב עירובין פ"ט דמחיצות שאינן ניכרות לא אמרינן בהו גוד אסיק, וכמבואר בח"ס או"ח סימן פ"ט, שזהו מקור דין גשרים הפרוצים העוברים מעל המחיצות לתוך העיר, דבעי תיקון, ולא מבעי להנך ראשונים שם דס"ל דכל גג הבולט חוץ למחיצות הבית כיון דאין המחיצות ניכרות למעלה על הגג, הוי כל הגג כרמלית, ה"ה הכא דהא הגשר הזה יוצא חוץ למחיצות העיר ואין המחיצות ניכרות מעליהן והוי כל הגשר כרמלית כגג הנ"ל, אלא אפילו לאותן הראשונים דפליגי שם וס"ל דאין גג הבולט אוסר הגג, כיון דהבליטה בעצמה הוא מקום פטור, שהוא למעלה מ"י מקרקע רשות הרבים, ואין מקום פטור אוסר, מ"מ הכא כ"ע מודי שבליטות הגשר חוץ למחיצות העיר דינה ככרמלית, שהרי תחילתה הוא ארעא סמיכתא למקום פרוץ שמאידך גיסא, והעיר הזאת פרוצה לגשר זה שהוא כרמלית ובעי תיקון לכ"ע (בפרט הזה כתוב שם קצת בענין אחר להקל, ואין אנו דנין בזה כעת).

אמנם לחדש יצא בזה הגאון זצ"ל, דאפילו לדעת הר"י בתוס' שם דס"ל גג הבולט כולו כרמלית מבואר שם בתוס' הטעם דבליטה הבולטת על רשות הרבים הוי כרמלית, וכל הגג פרוץ במלואה לבליטה זו, ומדייק מזה המג"א בסימן שע"ד, דלפי"ז דוקא אם הבליטה הוא רחב ד' טפחים שהוא שיעור כרמלית, הא פחות מזה דאין הבליטה בעצמה אלא מקום פטור אין הגג נאסר, דאין מקום פטור אוסר, ויש לגג דין רשות היחיד עיי"ש במהרש"א ובמחצית השקל, והיינו דמצד עצם הדין שאין מחיצות ניכרות למעלה על הגג לא בטלי מעל הגג מחיצות רשות היחיד, אלא אם פרוצין הם למקום האסור, וכן הוא שיטת רוב ראשונים שם החולקין דהבליטה הוא מקום פטור אף ברחב ד' טפחים ואין הבליטה אוסרת, הוי הגג רשות היחיד, כלומר דמחיצה שאינה ניכרת אינה מבטלת מחיצות רשות היחיד שמתחת הגג לכ"ע, אלא דפליגי בבליטה עצמה אם כרמלית או מקום פטור, וכן משמע במסקנא בדברי התוס' הנ"ל להמעין.

וא"כ אף אנו נאמר דהאי גשר שעושה פירצה משום שאין מחיצות ניכרות למעלה, אינה משום דנתבטלו מחיצות רשות היחיד מעל הגשר, שעד כנגד המחיצות שלמטה, ולא נאמר הגשר במקום הזה שכנגד המחיצות גוד אסיק, אלא משום שהוא

פרוץ במלואה לחלק הגשר שמחוץ למחיצה, ואין פרוץ למקום האסור עושה רשות הרבים, ולא בעי אלא תיקון לרשות היחיד וסגי בצורת הפתח כשאר פירצות, שאינן בעצמן רשות הרבים ולא מצינו רשות הרבים היכא דמצד עצמו אינו חסר מחיצות רשות היחיד.

אלא שכתב שם דמלשון הרא"ש שם משמע דגג הבולט הוי כרמלית, משום שהוא מקום שאין לו מחיצה, והיינו דעל ידי מחיצות שאינן ניכרות בטלו מעל הגג מחיצות רשות היחיד, ואפילו ע"י בליטה שהוא פחות משיעור כרמלית, בטלו מעל הגג מחיצות רשות היחיד, וכן משמע שם ברש"י צ"ב ע"א, וא"כ כל הגשר הזה אף הנכנס לפנים ממקום המחיצות שמתחתיו הוי במקום שאין לו מחיצות, ורשות הרבים מהלכת בו, ותיקונו דוקא על ידי דלתות כדין רשות הרבים, ואף שהמג"א לא למד כן בדברי הרא"ש, מ"מ לחוש חיישינן כפי משמעות לשון הרא"ש ורש"י ע"כ. זהו תוכן דברי הגאון בעל אגרות משה זצ"ל לאסור עיר מאנהעטן צורת הפתח בלי דלתות עיין שם היטב כי קצרתי.

ויש לעיין בדעת הרא"ש דלכאורה מחיצות גג הבית הוי מחיצה ניכרת שהרי הוא מחיצה לאויר הבית ולחד לישנא בסוכה ד' ע"ב כשר שפת הגג אף למחיצות סוכה, ואע"ג דעמוד גבוה עשרה ורחב ד' אין גוד אסיק מועיל למחיצות סוכה משום דהוי מחיצות שאינן ניכרות, מ"מ כתבו שם הראשונים דגג הבית עדיף, דהוי מחיצה ניכרת טפי דהוא מחיצה גמורה לאויר הבית ע"כ, ובודאי אין כונתם לומר דרק עד התקרה הוי מחיצה, ומעל עובי התקרה אינה רשות היחיד אלא מדין אויר גוד אסיק כדין עמוד גבוה עשרה ורחב ד', דא"כ אינו עדיף מעמוד וכנ"ל, אעכ"ח גוד אסיק מחיצות הבית היינו דדינו כמחיצה גמורה עד גובה הגג, ושאר הגג שמדופן לדופן נמי כתוך מחיצות דמי ומחיצות בית כמחיצות חצר ועל גביו רשות היחיד כדין מחיצות חצר דאמרינן בשבת צ"ט ק"ו לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן, והוא מחיצה ניכרת ומחיצת חצר בודאי קיימת, אם לא שהיא פרוצה לכרמלית פחות מג' טפחים עיין בעבה"ק שער ג' פ"א הלכה ה', וכן הוא בריטב"א עירובין ע"ח וברשב"א שם, אבל פרוץ למקום פטור אינו אוסר, דאכתי מחיצות קיימות מהאי ק"ו, ומאי שנא מחיצות הבית.

ומוכח מזה דס"ל להרא"ש דמחיצות הבית נמי אינן ניכרות אלא עד גובה אוירן מבפנים, וטעמא דמילתא דאין מחיצה אלא המקפת אויר כמבואר בשבת ז' ע"ב בית שאין תוכו עשרה אע"פ שגגו משלימו לעשרה אין תוכו רשות היחיד דחסר ליה המחיצות, והיינו כנ"ל, וא"כ גם בחללו עשרה אין שם מחיצה אלא כנגד אוירו, ומעובי התקרה מלמעלה אינו אלא כדין עמוד עשרה, וכן משמע ברש"י כאן פ"ט ע"א ובריטב"א בשם הראב"ד דאין גג הבית אלא כדין עמוד עשרה, והוא כמסקנת הסוגיא שם סוכה ד' ע"ב דגם שפת הבית אינו כשר למחיצת סוכה והיינו דאין התקרה מחיצה לאויר ואין רשות היחיד על גביו אלא מדין אויר גוד אסיק כמבואר ברש"י

שבת ו' ע"ב ובריטב"א בשם הראב"ד כאן, ובגג הבולט גם אויר פני המחיצה ליכא
ובטל מיניה מחיצות רשות היחיד, ודוק.

ולפי"ז במחיצות חצר שיוּרד לתוכו גשר גם הרא"ש מודה דמחיצות עלות עד
גובה גגן דגם בעובי הגג הוא מחיצה לאויר שמהלאה לגשר עד מחיצה שכנגד, ואין
כאן סתימה לאויר שבין גובה המחיצה כנגד הבית, ואע"פ שהאויר הוא רחוק מן גובה
הגג שכנגד המחיצה מלמטה, מ"מ כבר כתבו התוס' שבת ו' ע"ב דאם אם האויר הוא
רחוק מן המחיצה כל שהמחיצה מקיפה שם מחיצה עלה עיי"ש. (וכן כתב בשפ"א
שם דאם חקק בתקרה דע"ד מהני דככה"ג חשיב כל גובה המחיצה כמקיף הרשות
ועובי הקירווי כבתוך המחיצות דמיא וכן כתב בנתיבות השבת פ"ב סק"נ דככה"ג גם
הא"ר דחולק על מג"א מודה עיי"ש היטב ואכמ"ל) והכא נמי דין מחיצה עלה כדין
מחיצת חצר, ולא מצינו דין דמחיצה שאינה ניכרת על הגג דדמיא לעמוד וכנ"ל. וזה
פשיטא דהסוגיא צ"ה א' לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר מנכרא מחיצתא אף גג
מינכרא מחיצתא. ועיין רש"י שם. (ופשוט דחלק הגג שמעל המחיצה הוה עלה שם
מחיצה מדין גו"א אפי' אין המחיצה תחתונה נוגע בתקרה, ולהו"א דסוכה כל גג בית
מהני לסוכה אפי' אין המחיצה נוגע בתקרה.)

וא"כ גם להרא"ש בגשר שיוּרד לבין המחיצות מחיצות קיימות הן עד גבהן ואין
הגשר אלא פרוץ במלואה למקום האסור שהוא חלק הגשר שמן גג המחיצה והלאה
ולכ"ע אינו אלא תיקון רשות היחיד וסגי בצורת הפתח.

והנה הגאון בעל אגרות משה לא דן על כעין זה ושניא בעובדא דידיה שלא הי'
לו במאנהטן אלא מחיצות עמוד גבוה עשרה שאינן מחיצות ניכרות ולפי פשוטות
משמעות לשון הרא"ש על ידי בליטת גג בטלר המחיצות ואיכא חשש רשות הרבים,
משא"כ בנידון שלפנינו מחיצות חצר שבתוכן גשר אינם אלא כדין פרוצים במלואם
למקום האסור ואין כאן תיקון מחיצות רשות היחיד.

עוד נראה דעיקר דין דמחיצות שאינן ניכרות הוא לגבי הגג דמקום דריסה נידון
כקרקע עולם, וצריך לדון בה מחדש דיני מחיצות אי נכרות אי אינן נכרות, וזהו כוונת
רש"י שכתב פ"ט א' ד"ה מחיצות. נראין (כשניכרות) לעומדין על הגג כשמסתכלין
תחת רגליהם. מיהו גוף קרקע עולם שכבר נגדר לא בטלה דיני המחיצה מהך קרקע
עולם, ע"י הגג שחשיב כאין לה מחיצה. וכ"כ בנתיבות השבת פ"ב ס"ק י"ג, עיי"ש
היטב דרף הבולט על המחיצות מ"מ תוך המחיצות איכא דינא דגו"א מחיצתא, אלא
דיש לדון דחשיב ע"י הגשר שמשפע ויורד כשהשוה גיפופה דחשיב סילוק מחיצות
עיין עירובין צ"ב א' וחזו"א ס"ו ג' ס"ק כ"ד וזה"נ כיון שיוּרד עד קרקע עולם נעשה
הגשר מחיצה לאיסור דהא מסלק מחיצה ראשונה. אמנם לפי"ז אין לאסור אלא
כשהגשר משפע ויורד על כל המחיצה ולא נשאר אלא ג' או ד"ט דאין דין סילוק
מחיצות אפי' בעומ"ר וכמ"ש חזו"א שם (ומש"ה נראה דאפי' אי נימא דבטלה גם מה

שנגדר ע"י דף בולט מ"מ זה דווקא אי איכא דף בולט על כל המחיצה ממש. מיהו
בנשאר ג' או ד"ט וודאי דתוך המחיצה עדיין המחיצות מועילות ואמרינן ביה גוי"א
דלגבי רשות המוקף לא גרע מסילוק מחיצות. וכ"כ בתפארת יעקב פט"ז ס"ק י"א)

עוד נראה דלא שייך סילוק מחיצות אלא אי איכא עלה דין מחיצה וכלשון
הסוגיא מחיצה לאיסור - ואי אינו מתלקט הגשר סמוך לקרקע י' מתוך ד' אין כאן
סילוק מחיצה, (ואי מתלקט א"כ אין כאן פירצה והא קיי"ל לרוב הפוסקים במחיצה
גמורה דלא א"ר ומבטלי מחיצתא)

וא"כ אפי' אי נימא כדעת הגאון זצ"ל דלהרא"ש הוה הגשר רה"ר מ"מ הקרקע
עולם שכבר נגדר עדיין לא בטלה מחיצתא ואינה אלא פרוץ למקום האסור ובכה"ג
מהני צדה"פ. ואין לתמוה כלל היאך חשיב הקרקע עולם רה"ר מה"ת ובתוך היקף הג'
מחיצות (לצד הג' רוחות ולא לצד ורוח הד') פרוץ לרה"ר וחשיב רה"ר, דכל שבתוך
המחיצה המועילות לא בטלה שם רה"ר מינה אפי' אי פרוץ לרה"ר וכמ"ש המאירי
שבת ו' א' ובספר הבתים דעיר שיש בה פלטיא ודלתותיה נעלות העיר נעשה רה"ר
והפלטיא עדיין רה"ר.

ושניא בעובדא דידיה דהנידון היה לסמוך על צו"ה העומדות על הגשרים בלא
שום תיקון כמו שיראה המעיין בהצעת הגר"צ אייזנשטאט, ולא הי' שייך להעמיד
צו"ה ליד הגשרים, וכן שמעתי דהנידון הי' לערב בלי שום הוספת תיקון (ולא הי'
שייך להוסיף תיקונים לפי המצב של אז כידוע).

עוד נראה דאפי' אי נימא דע"י שמשפע נעשה הקרקע עולם כחלק מן הגג ממש
ולא בעי לדין סילוק מחיצות וחשיב הקרקע עולם כאין לה מחיצות נכרות. (ובאמת
אינו רואה טעם לזה דבגג כל חלק מהגג הוה מעל המחיצה משא"כ הכא) וממילא
הוה הקרקע עולם כחסר מחיצה, מ"מ דווקא בעובדא דמנהטן דחשיב כאלו איכא
בליטת הגשר למטה על הקרקע עולם, דלו יצוייר בליטה סביב הקרקע עולם דמנהטן,
תו ליכא מחיצות ניכרות דמי לעמוד גבוה עשרה ואיכא בליטה סביביו דתו ליכא
גוי"א וכל הקרקע עולם אין לה מחיצה, משא"כ בנידון דידן חלק הגשר הנכנס לתוך
גובה המחיצות, והמחיצות מקיפין הגג, חשיב מחיצות נכרות (ואף שכאן אינו נראה
תחתיו מ"מ חשיב ניכר הואיל ונראה מן הצדדין, ועדיפא מיניה כתב הגאון האג"מ
שם לדעת ר"י בענף א' עיי"ש היטב)

ולא מצינו דין דמחיצה שאינה ניכרת במקום המוקף מחיצות ממש, דבהך גובה
גופא לא מהני מחיצה, אלא על הגג דמעל המחיצות, דשרי מדין גוי"א, וראיה גדולה
לזה מהא דקאמר בגמ' צ"ב א' לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר מנכרא מחיצתא
אף גג מנכרא מחיצתא פירש"י מה חצר מנכרא מחיצתא שהרי יש לה מחיצות, אף גג
נהי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוי"א מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא

גג בולט חוצה להם וכו' עכ"ל רש"י ומבואר דבמקום מחיצות ממש לא שייך מחיצה שאינה ניכרת וזה גופא דהוה בתוך המחיצה חשיב מחיצה ניכרת, ואין מציאות למחיצה שאינה ניכרת אלא במחיצה דגו"א, ומש"ה יליף גג דומיא דחצר וכמ"ש רש"י דו"ק.

ועיין בשו"ת נפש חיה סי' מ"ג ד"ה בנסעי דאפי' בהשוה גיפופיה היכא דהמחיצות ישנות בולטות מעל החדשות מהני, עיי"ש כ"ש הכא דיסוד הדין אינה סילוק מחיצות, אלא דלא מהני מחיצות שאינן ניכרות. (ומש"ה ס"ל להח"ס סי' פ"ט דאי הגשר מתלקט וחשיב מחיצה ואיכא גובה ה' טפחים והוה מחיצה ניכרות שוב מצטרף הגידוד וגודר. ואי הגשר הוה בגדר סילוק מחיצות לגבי מחיצה התחתונה, ודאי לא מהני, ועיין בשו"ת נפש חיה סי' כ"ה, הובא בליקוטי הערות ס"ק י"ט דו"ק בזה.

וכיון שכן לא חשיב אלא פרוץ למקום האסור ומהני צו"ה. וכ"כ בספר נתיבות השבת פ"ג ס"ק ג' דאי הגשר רה"ר העיר אינה אסורה אלא מדין פרוץ למקום האסור (מיהו לא חילק במה נגדר העיר במחיצות או בגו"א)

קיצור מכל הנ"ל הגשרים אינם מבטלים מחיצות אפי' לדעת הרא"ש. אי משום דלא נפסקה המחיצה אלא כשאינה גודר אויר ונעשה גג. ב' הקרקע עולם שנגדרה עדיין גדורה ולא חשיב סילוק מחיצות. ג' מחיצה המקפת חשובה מחיצת חצר והוה מחיצה ניכרת.

והנה הגאון האג"מ נוטה דאפי' להרא"ש הנידון אינה אלא רה"ר מדרבנן ומדאורייתא לא בעי דלתות הואיל והגשר הוה באויר עיי"ש היטב. ועיין שו"ע הרב סי' שמ"ה סכ"ג דברבנן יש לסמוך על דעת ר"י, דו"ק. (וא"כ מעיקר הדין בלאו הנך ג' טעמי מהני צו"ה דהא לדעת ר"י מהני צו"ה).

והנה שמעתי ד"א דבקיעת רבים דהגשרים מבטלי מחיצות התחתונות, ולפי הנראה שורש דעתם הוא מדברי השערי ציון סי' ד'. (דס"ל כעין זה לענין גג המערה דמש"ה הוה רה"ר, דהמחיצות שם הוה מחיצות בידי שמים, אבל לענין מחיצות בידי אדם ס"ל התם כנ"ל אות ב' דלא א"ר ומבטלי מחיצתא.) אמנם אפי' לפי דבריו זה אינו אלא על הגג (ובנידון דידן על הגשר) אבל מחיצות התחתונות ודאי קיימא דהא גג המערה איחא מ"ד ב' שבתוכה רה"י וא"ב אפי' אי נימא דעל הגשר א"ר, מ"מ הקרקע עולם עדיין גדורה, דהתם ליכא בקיעה ואי משום דנכנסין מהגשר לעיר שם אין מקום מחיצות העיר ולא א"ר ומבטלי שלא במקום מחיצות וכנ"ל אות ד', ואינה אלא פרוץ למקום האסור, אמנם עיקר דעת השערי ציון כבר דחה החזו"א סי' ק"ח סק"ד וכתב שלא מצינו ביטול מחיצות לחצאין דלעולם כשאמרו א"ר ומבטלי מחצתא אין כאן מחיצה כלל. אבל במערה כיון שהוא רה"י למטה ורה"י עולה עד לרקיע, ולא

נתבטל במה דעוברים במגדלים פורחים מלמעלה, וכן היה דעת האג"מ דהא כתב דלר"י אינה אלא פרוץ למקום האסור הואיל והוא גדור, ולכאורה אמאי נימא א"ר ומבטלי מחיצתא, אלא על כרחך דלא ס"ל הך סברא. (וכל זה אי נחוש לדעת הביאור הלכה וכנ"ל אות ב', אמנם לעיקר הדין עיי"ש.)

(י) ופירצת הבעטער"י הטאנע"ל. הנה אחרי שהוקף מקום ג' מחיצות, ונפרץ בקרקע עולם פירצה, גודל ושיעור הפירצה הוא לכל היותר כגדלה בהך מקום, ולא גרע מנפרצה הך פירצה במקום המחיצה ממש. והרי יש ליד הפירצות הטאנע"ל עומ"ר המגדיר מיעוט הפרוץ. (ועיין היטב רש"י י"א א' ד"ה אלא. ובתפארת יעקב פי"ב ס"ק ג') והך עומ"ר מגדיר גוף הפילוש ומהני להאג"מ ומהני אפי' להביאור הלכה, ולא חשיב בקיעת רבים, דהא עיקר בקיעת הרבים המבטלי מחיצתא הוא במקום הגיפופין, וכמ"ש הריטב"א כ"ב א' שמפילין מחיצות וכו' כיון שבוקעין בהם תדיר דרך הפתחים וכאילו אין שם פתח ולא שום גיפופין והיו פרוצים במילואם עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן במלחמות שיש דימודין שאנו צריכין לומר בהם רואין המחיצות כאלו מאריכות וסותמות זו לזו ובקיעה הרבים מפסקת בהן עכ"ל. וכיון דרוחב הטאנע"ל הוא פחות מ"ג אמה ושליש (כמדומה שהוא פחות גם מעשר ולא עלה בידי למדוד בדיוק ממש) הרי מקום הבקיעה בתוך הגיפופי לא חשיב רה"ר דהרי הוא מבוי המתקצר לפחות מ"ג אמה ושליש, ולדעת הרא"ש לא חשיב רה"ר וכנ"ל. (והדברים נוטים דגם הרשב"א מודה בכ"ה"ג דהא לא ס"ל להרשב"א דחשיב רה"ר אלא במבוי שבין שני רה"ר עיין שו"ע הרב. והכא אי הך מבוי לא הוה רה"ר אין ברוקלין רה"ר. אמנם עדיין צע"ב) ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. וכל זה לפי"ד הגאון האג"מ זצ"ל דס"ל דאיכא רה"ר מדרבנן וקיי"ל בהך רה"ר א"ר ומבטלי מחיצתא. עיין מה שכתב ס' קלי"ט. אבל לדעת החולקים לא שייך כלל א"ר דהא הבקיעה הוה במקום מקורה וכן סתם בנתיבות השבת פ"ג ס"ק ו'. ולפי"ז מהני אפי' לפי"ד הרשב"א. (ועיין היטב חזו"א סי' ע' ס"ק ט"ז דמבוי קצר נעשה צו"ה לרחב. ולפי"ז הוה הטאנע"ל צו"ה ולא קיי"ל בהא א"ר וכנ"ל) וכל זה אי נדון הטאנע"ל באופן הכי חמור שיש לדון בה. ועדיין יש לדון ולהאריך בזה ועוד חזון למועד, בס"ד.

העולה מכל הנ"ל:

(א) אפי' אי נימא דהך שכונה יש לה דין בקיעה של ס"ר, ונימא דעומ"ר בעי שיגדיר פילוש דרה"ר וכדעת האג"מ, ונחוש לדעת הביאור הלכה דא"ר ומבטלי מחיצתא, עדיין חשיב הך שכונה רה"ר מה"ת ע"י ג' המחיצות המקיפין אותה.

(ב) פירצת הגשרים אינה פירצה אפי' לדעת הרא"ש מחמת ג' טעמין וכנ"ל סק"ט. פירצת הטענע"ל לא א"ר ומבטלי מחיצתא דלא הוה רה"ר וכנ"ל, סק"י.

(ג) המקומות המוקפין דלתות לא הוה בה בקיעת רבים ולא חשיבי אפי' פירצה,